

Nr. 5
1939
30 s.

Fräutse Frönu

TOIMETUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8, Kaitseliidu Peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide telefon 451-94.

Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvere telefon ametis 451-89 ja sv. 156-a, kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap. Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00–12.00.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

*

TALITUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3. Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/3 a. 3 kr., 1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

KAITSELIIDU HAALEKANDJA.

ILMUB KAKS KORDA KUUS.

TOIMETUSE NÕUKOGU:

Kaitseliidu Peastaabi ülem kolonel *J. Maide* (esimees), KL Peastaabi Kultuur-informatsiooni jaoskonna pealik kapten *A. Truuvere* (esimehe asetäitja), KL Peastaabi Õppe- ja Spordiosakonna pealik kolonel *A. Balder*, Tallinna Maleva pealik major *R. Lints*, Pärnu Maleva pealik kol.-ltm. *J. Lugus*, Tartumaa Maleva pealik kol.-ltm. *P. Asmus*, Viru Maleva pealik kol.-ltm. *G. Vaher*, Naiskodukaitse Kultuurosakonna vanem pr. *Juuli Steinmann*, Noorte Kotkaste Peastaabi ülem noortemagister *J. Tedersoo*, Kodutütarde esindajana keeleteadlane pr. *Lilli Room* ja „Kaitse Kodu“ talituse juht majandusteadlane *R. Jukk*.

Nr. 5

1939

SISUKORD:

- Kaas: Läti aizsargs laskeasendis.
– Läti Kaitseliit 20-aastane.
– Naabrid heal jalal.
– Vabadussõja üleriiklik monument.
E. —ik: Valga ringkonna esinaine Ellinor Aaremäe 50-a.
– Isade-poegade õhtu KL Tallinna Malevas.
– Pilte Eesti Vabariigi 21. aastapäeva pühitsemisest.
Leitnant V. Pärtn: Hobuse hooldamisest.
– Kaitseliidu töömailt.
– Pealik Johannes Kauba †.
H. N.: Öhuohust tulevikusõjas.
V. K.: Põhja-eestlaste algkodu otsingul.
Jānis Akuraters: Sõbrad ja aastad.
I. Raudma: Heledajuukseline naisataman.
A. H.: Rindesõdur jutustab.
– Meilt ja mujalt.

Kaitseliitlaste ja sõjaväelaste ülikonna-, püksi-, palitu-, mütsi- ja kandiriie A/s. KREENBALT

TALLINN, SUUR KARJA 13, TELEF. 425-14

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute suurmüügi keskkoh:

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A/S.
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O/Ü.
Sindi Tekstiilvabrikute Ühisus. O/Ü. Eesti Niidivabrik

Väikemüük kauplustes üle maa

Kaitse Kodu!

Nr. 5

Tallinnas, 15. märtsil 1939

XV aastakäik

LÄTI KAITSELIIT 20-AASTANE

Läti Kaitseliidu süünd, millest käesoleva kuu kahekümnendal päeval möödub kahekümmend aastat, on tihedalt seotud Läti rahva vabadusvõitlusega. Tihedalt on seotud selle organisatsiooni edaspidine arenemiskäik ka vabadussõjale järgnenud Läti riikliku ja rahvusliku elu ülesehitamise ja arenemisega.

Kahekümne aasta eest elas noor Läti riik üle oma raskeimaid katsumisaegu. Maa ägas maailmasõja ja sellele järgnenud sündmuste laastavate tagajärgede ja järeelmõjude all. Taganeva Saksa okupatsiooni jälgedes tungis maale sisse punavägi ja okupeeris pealinna ja suurema osa Läti-maad. Läti Ajutine Valitsus asus sel ajal Liibavis ja tegi pingutavat tööd, et kiires korras üles ehitada riigi kaitsejõude ning selle abil vaenlane välja tõrjuda riigi territooriumilt. Teiseks Läti Ajutise Valitsuse mureks oli uuesti luua kaitsejõudude kõrval teisi riigi valitsemiseks tarvilisi asutusi ja maa julgeolekut ja korda tagavaid organeid.

Märtsis 1919. a. asus Läti uuestiloodud rahvavägi ülemjuhataja kindral J. Balodise juhtimisel üldisele vastupealetungile ja vabastas Kurzeme edelapoolse osa kuni Lieupe jõeni. Kuna sel ajal maal ringi liikus mitmesuguseid enamlaste ja saksa vägede relvastatud salku, tek-

kis otsekohe vajadus korra ja julgeoleku loomise järele tagalas. Neil kaalutlusil andis praegune Läti rahvajuht ja president, tookordne peaminister, K. Ulmanis 20. märtsil 1919. a. käsu relvastatud kaitseliidu jaoskondade loomiseks valdades. Nende jaoskondade loomine oli vajaline eriti seepärast, et kõik tol ajal veel vähesed Läti rahvuslikud sõjaväeüksused asusid rindel, poliitseiorganisatsioon oli alles lõplikult loomata ja valitsusel puudus tagalas korra hoidmiseks vajaline jõud.

Läti Kaitseliidu ülem kolonel K. Prauls.

Kaitseliitu kuulumine ja KL kohuste täitmine oli ülalnimetatud käsu kohaselt sunduslik kõigile 18—60 a. vanuseile meeskodanikele, kes mingil põhjusel ei kuulunud rahvaväkke. Kaitseliitlased kontrollisid ööseti teekäijaid, abistasid politseid läbiotsimiste toimetamisel ja kurjategijate jälgimisel, valvasid tähtsamaid riigi- ja omavalitsuse hooneid, raudteid ja sildu. Pealeselle valvasid nad selle järele, et kõik valitsuse korraldused kodanike poolt täitmist leiaksid, samuti võitlesid nad tagajärjekalt riigiväenliste elementidega ning, kui oma ümbruskonna head tundjad, olid sõjaväele abiks luureteenistuse alal.

Need ülesanded olid rasked, eriti seetõttu, et puudus tarviline rel-

vastus ning tuli töötada olukorrast tingitult väga pinevas õhkkonnas ja sageli väga ohtlikus olukorras. Kuid üldine arusaamine oma ülesannete tähtsusest aitas üle ka kõige suurematest raskustest. Peale eelnimetatud korra ja julgeoleku kindlustamise ülesannete tagalas tuli LKL üksusel erandjuhtumeil teutseda ka rindel, eriti seal, kus väeliin asus lähedal.

Pärast vabadussõja õnnelikku lõppu asuti LKL ümberorganiseerimisele. 1921. a. lõpul mindi üle sundkorrast vabatahtlikule põhimõttele. LKL-i read täitusid rahvaväest vabanenud vabadusvõitlejatega. LKL jagati rügementideks ja need omasoodu analoogiliselt sõjaväele pataljonideks, kompaniideks jne. Samal ajal toodi LKL-i sisse sõjaväeline distsipliin ja sõjaline väljaõpe. Jalaväeüksuste kõrval asutati varsti ka ratsaeskadronid ning hiljem üks raudteerügement ja lennu ning mereüksused mitmete rügementide juures.

Nii kujunes LKL tähtsaks teguriks kodanike sõjalise väljaõppe ja ettevalmistamise alal. Üleminekuga vabatahtlikule põhimõttele muutus ühtlasi ka organisatsiooni vaimne pale. LKL muutus kaaluvaks seltskondlikuks teguriks. Ikka rohkem ja rohkem rakendus LKL tegevusse ka intelligents ning selle kaudu kasvas ka laiaulatuseline rahvusliku ideoloogia eesmärkide ja suundade taotlemine. Kantud vabadusvõitlejate vaimust LKL liikmed väga mitmesuguste ettevõtete kaudu, milledest mainime patriootilisi ettekandeid sõnas, muusikas, trükis ja kunstis, tõstsid ja süvendasid kodanikes rahvustunnet ja lugupidamist rahvusliku omapära ja omakultuuri vastu ning süvendasid vabadussõja kangelaslike tegude tähtsust ja edasielamist rahva hinges. Eriti hoogsaks kujunes seltskondlik ja propagandategevus LKL-is ajast, mil organisatsioonis hakkas juhtivalt kaasa tegelema praegune Läti avalike asjade minister A. Bersinsch, kel on väga suured teened organisatsiooni elu ja juhtimise korraldamisel ning edasiviimisel.

1926. a. asutati LKL juures esimesed naisüksused (Aizsardzes). 1933. a. peale hakati rõhku panema ka LKL-i sportlikule tegevusele ning selle kaudu koondati organisatsiooni juure ka noorsugu.

17. juunil 1936. a. anti „Määrus Kaitseliidu organisatsiooni korra, kaitseliitlaste kohuste ja väljaõppe kohta“, milles määrati kindlaks LKL-i iseloom ja ülesanded. Tänapäeval on LKL Läti vabatahtlik sõjaväeliselts organiseeritud seltskondlik organisatsioon ning tema ülesandeks on:

— abistada riigi julgeolekuasutusi rahu ja korra säilitamisel;

— tugevdada riigi välist julgeolekut, arenada ja süvendada organisatsiooni liikmetes isamaalust ja rahvuslikku kultuuri ning nii vaimseid kui ka kehalisi võimeid.

LKL kõrgeimaks juhiks on riigi president. Kõrgeimaks vastutavaks juhiks on avalike asjade minister, kellelt LKL saab juhtnöörid organisatsiooni töö ja elu korraldamise alal. LKL tegelikuks juhiks on LKL-i ülem, kelleks praegu on kolonel K. Prauls. Kõrgeima juhtimisorganina töötab LKL-i ülema juures LKL-i staap, kes juhib kogu organisatsiooni tegevust ja elu. Organisatsiooniliselt jaguneb LKL territoriaalrügementideks, igas maakonnas üks rügement. Pealeselle tegevad kaks eksterritoriaalrügementi — raudteerügement ja lennurügement. Territoriaalrügementide ülemateks on vastavate maakondade ülemad. LKL-i väljaõppe eest rügementides vastutavad määratavad rügementiülemate abid — tegevteenistuse ohvitserid.

Rügementid jagunevad analoogiliselt sõjaväele allüksusiks — pataljonideks, divisjonideks, kompaniideks, eskadronideks, eskadrillideks, rühmadeks ja jagudeks. LKL-i tegevus ja majandamine on üldiselt analoogiline Eesti Kaitseliidu omale, mis pärast me selle juures pikemalt ei peatu. Üldiselt leiavad tänapäeval LKL-is harrastamist kõik võimalikud tegevusalad, mis on suunatud Läti riigi ja rahva julgeoleku ja eduka elu kindlustamisele ning teenimisele.

Kõige eelnimetatu juures on LKL tänapäeval välja kujunenud ka üheks tähtsaimaks Läti poliitiliseks teguriks. Riigi asutajate ja vabadusvõitlejate ideaaliks oli rahvuslikult tugev riik. Sellest nõudest pole LKL kunagi taganenud. Neil põhjusil elas LKL üle mitmeid kallaletunge sotsialistide poolt ajal, mil Läti elus juhtivat osa etendasid veel poliitilised parteid. Sotsialistid nõudsid Lätis isegi omal ajal LKL-i likvideerimist. LKL ei ole kunagi sidunud end ühegi poliitilise parteiga, vaid ta on vankumatult kinni pidanud oma asutaja riigipresidenti Karl Ulmanise ja aupealiku kindral J. Balodise toekspidamisest — teenida kogu rahvast ja kogu maad. Ja kui 15. mail 1934. a. rahvajuht K. Ulmanis ja kindral J. Balodis üles kutsusid LKL-i Läti elu ja korra uuendamiseks käsi külge panema, siis jätsid aizsargid silmapilkselt igauks oma isikliku töö seisma ja ruttasid kiires korras kohale, et külge-külge kõrval sõjaväega ja politseiga aidata panna alus autoritaarsele riigikorrale. Järgnevalt sellele suurele uuen-dusele laienes ka LKL-i tegevus ja tugevnes tema osatähtsus Läti riiklikus ja rahvuslikus elus. Eriti kaaluv on see maal, kus LKL-i üksused võtsid üle valdade kultuuri ja seltskondliku elu juhtimise ja asendavad ning täi-

Pilte Läti Kaitseliidu tegevusest: 1) LKL lennuüksuse paraad aerodroomil; 2) taktikalised õppused kevadel; 3) LKL sportlaste read sammuvad võistlustele; 4) kodukaitse naised toilitustamisel; 5) jalgratturid rännakul

davad likvideeritud endiste parteide ja seltside ülesandeid. LKL-il on üle maa umbes 100 Kaitseliidu kodu, millede ümber koondub nii organisatsiooni kui ka selle kaudu juhitud ja mõjutatud ümbruskonna tegevus. Need kodud on ehitatud osalt omal jõul ja kulul, osalt aga on saadud kingitustena. LKL-i osatähtsuse kasvamisega on tunduvalt tõusnud ka seltskondlik tunnustus temale, samuti ka materiaalne toetus ja kaasabi laiemate hulkade poolt. Kaaskodanike kui ka organisatsiooni enda liikmete poolt kokkupanud ning mitmesuguste ettevõtete kaudu saadud rahaline toetus kasutatakse ära organisatsiooni elu ja vajaliste abinõude ajakohastamiseks.

Tänapäeval kuulub LKL-i mitmeid kümneid tuhandeid isamaalikult mõtlemaid ja teguvõimsaid läti mehi ja naisi, nii vanu kui ka noori. Ta on kahekümne aasta kestes kasvanud tunnustatud jõuks, kes etendab tähtsat osa Läti sisemise ja välise julgeoleku kindlustamisel, tema uue ajajärgu vajaduste ja elu korraldamisel ning edendamisel.

LKL on saanud usaldusorganisatsiooniks Läti rahvajuhile ja kogu rahvale. LKL-i ain-

saks sihiks on teenida oma kodumaad ja rahvast ja kõigiti kaasa aidata ning kaasa töötada tema õitsengule ning võimsusele.

Läti ja Eesti Kaitseliitu seob otsekohene ja südamlilik sõprus ja tegelik koostöö. See on välja kasvanud meie ühistest võitluspäevadest oma maa ja rahva vabaduse ja iseseisvuse eest. Seda sidet on süvendanud rahu ajal mõlema organisatsiooni juhtivad tegelased nii oma isikliku kui ka ametliku läbikäimise teel. Vastastikusele liginemisele ja ühisele arusaamisele on suuresti kaasa aidanud ka laiimate ringide kokkupuuted ühistel võistlusväljadel. See teineteisest arusaamine ja otsekohesus tegelikus koostöös on suuresti aidanud kaasa ka mõlema naaberrahva üldisele läbikäimisele ning on nii mõneski osas tasandanud teed ametlikele arusaamisile ja suhteile.

Selles veendumuses tervitab Eesti Kaitseliidu pere südamest kogu Läti vabatahtlikku kodukaitse peret — nii juhte kui ka juhitavaid — nende organisatsiooni tähtsa juubelpäeva puhul ja soovib parimat õnne ja edu ka edaspidiseiks ettevõtteiks.

Naabrid heal jalal

Eesti ja Läti sõpruse ja vahekordade ajaloolisi aluseid

Läti Kaitseliidul möödub neil päevil 20 a. tema tegevusest. Kuna meie oleme vaadelnud Läti Kaitseliidu sünni ja tegevuse ajalugu käesolevas numbris teisel, kasutame käesolevate lehekülgede ruumi selleks, et vaadelda meie sõbraliku naaberrigi kodukaitse organisatsiooni juubeli tähtpäeva puhul eestlaste ja lätlaste kui ajalooliste naabrite vahekordi nendest aegadest, kus riiklik iseseisvus mõlema maa rahvastele oli veel kaugeks unistuseks, kuid kus siiski mõlgutati mõtteid vabaks rahvuslikuks arenemiseks. Ja kui vaadelda Eesti ja Läti ajalugu, siis näeme, et mõlema rahva koostöö pole mitte alles siis alanud, kui Läti ja Eesti said iseseisva riikideks. Kaugemas minevikus leiame säärasteid koostöö näiteid, mis võivad olla meile isegi nüüd eeskujuks. Lätlaste ja eestlaste omavaheline koostöö ühiste rahvuslike püüete edendamiseks algas juba rahvuslikul ärkamisajal, kui mõlema rahva poliitilised ja majanduslikud olud hakkasid pöörduma paremusele. Kuid selle pööret paremusele ei toonud veel läinud sajandi algul väljakuulutatud Balti talupoegade vabastamine. Tolleaegne vabastamise akt ajas põllumehed raskeisse sotsiaalsesse oludesse, milledest pääsmiseks eestlased ja lätlased muuseas katsusid põgeneda ev.-luteri usust õigeusk. Selle liikumise ulatus näeme sellest, et 1847. aastal ainult Liivi kubermangus sääraste üleminejate arv oli üle 100.000. Ainult läinud sajandi kuuekümnendate aastate suured reformid vabastasid talupoegade käed, ja siis algas kiire õitseng majanduslikus ja vaimses elus, olgugi et seda õitsengut ikka veel takistasid saksa aadli ja sakslastest luteriusu õpetajate püüded, hoida lätlasti ja eestlasti oma võimu all. Nii eestlasti kui lätlasti aitas tõusta ülespoole nende idealistlik vaimustus 60., 70. ja osalt veel 80. aastatel, mis oli rahvusliku romantika ajastu iseloomustav nähe, võimaldades niisuguseid vaimse ja materjaalse kultuuri saavutusi, milledes hiilgavalt väljendusid rahvusliku iseseisvuse püüded. Selle tunnistajaiks on saksa ringkondadest sõltumatute ajalehtede ilmumine, kõiksuguste — küll praktiliste, küll ideeliste — seltside asutamine ning eriti tähelepanu vääriv sündmus — üksteisele järgnevad üldlaulupeod nii Eestis kui Lätis. Kõik see tegevus ja kogu vaimne ärkamine sündis eestlaste ja lätlaste juures ühel ajal ja, võib ütelda, ka ühesuguse vaimustusega. Olgugi et see vaimse ärkamise protsess areneb iga rahva juures täiesti iseseisvalt, on võimalik ka omavaheline mõjutamine ja algatamine. Selle põhjuseks on juba esiteks mõlema rahva geograafiline lähedus, kuid peamiselt mõlemad kultuuri keskkonnad — Valga oma õpetajate seminariga ja Tartu oma ülikooliga. Selleaegsed rahva vaimuelu juhid — kooliõpetajad, rahvuslikud kirikuõpetajad ja ajakirjanikud — olid siin koolis käies juba noorusepäevist omavahel tihedas kontaktis, ja hiljem, töötades igauks oma alal, algatasid ühesuguseid

vaimuelu püüdeid oma rahva keskel. Zimse seminaris õppisid mitte ainult selle aja parimad läti, vaid ka eesti kooliõpetajad. Viimaste hulgast mainime kas või ainult tähtsat eesti ärkamisaja tegelast Carl Robert Jakobsoni, kes oma „Sakala'ga“ tõi uut elu eesti ajakirjandusse ja üldse lõi selleaegseisse poliitilisesse situatsioonesse uut arusaamist. Samal ajal, kui K. Valdemars kirjutas Tartus esimesena oma üliõpilase nimekaardile sõna „lätlane“, Eesti rahvusliku ajakirjanduse asutaja J. W. Jannsen kirjutas oma päevapildi alla Eesti kultuuriajaloo tähtsa lause: „Eestlane, jää igas riietuses ja iga sõna juures eestlaseks, ainult siis sa oled aumees oma rahva ees.“

Iseloomustavat eestlaste ja lätlaste koostöö näidet läinud sajandi 80. aastatel näeme ajakirjanduse alal. Vana Jannsen'i poeg, cand. phil. Harri Jannsen, hakkas 1882. a. Tallinnas välja andma saksakeelset ajalehte „Die Heimath“ ja tahtis säärasel teel edendada sakslaste keskel läti ja eesti rahva rahvuslikest püüetest arusaamist ja üldse soodustada kultuurilist koostööd Baltimaal elavate rahvaste keskel. Ajalehe juhtkirjas on tema kavast muuseas öeldud: „Meie ajalehe ülesandeks on võidelda kõikide eesti ja läti rahvuslike huvide eest, mida kaitseb rahvuslik intelligents, ning edendada kõiki ideaalseid sihte meie kodumaa elus, millede eesmärgiks on saavutada loomuliku kooskõla meie oludes.“ „Die Heimath“ hakkas võitlema vanabaltlaste mõttega, et nemad olevat ainsad peremehed Baltimaal, ning et eestlaste ja lätlaste rahvuslik ärkamine olevat väga halb nähtus, mille vastu peab võitlema. Kirjutused lätlaste ja eestlaste elust ja väljavõtteid läti ja eesti ajalehtedest olid selles ajalehes väga mitmekesised. K. Valdemars oli ajalehe alaliseks kaastööliseks. Ta avaldas juhtkirju, milledele kirjutas alla oma nime, mereasjanduse ja merekoolide küsimusist.

Selleaegset poliitilist situatsiooni, sakslaste ja eestlaste, resp. lätlaste, vahekordi iseloomustab hästi juhtkiri: „Eesti keele õppetooli asutamise küsimus“. Sellest küsimusest oli keegi kirjutanud ajalehes „Olevik“, millele järgnes ühe sakslase vastus, milles ta muuseas kirjutab: „Ülikool on koht, mis on mõeldud teadusele, ning meie ei tohi teda muuta poliitiliste ja lisaks veel rahvuslike kirede tallermaaks.“ „Olevik“ sellele vastates ütleb: „Tahaks kord küsida, mis siis õieti meie vanas Tartus ei ole poliitiline ja rahvuslik? Võib-olla ainult kivid meie linna tänavatel?“

Pettusid nii need läti ja eesti ärkamisaja tegelased, kes lootsid saavutada koostööd sakslastega, kui ka need, kes olid vene orientatsiooni pooldajad, kes ootasid olude paranemist Baltimaal venelaste poolt. Vene valitsuse režiim viis 1905. aasta revolutsioonini, mis oli juba mõlema rahva täieliku iseotsustamise koit, täieliku eesti ja täieliku läti orientatsiooni algus.

Tutvunedes Tartu ülikooli professori H. Kruusi populaarse ajaloo teosega saksa keeles „Grundriss der Geschichte des estnischen Volkes“, väidab läti tuntud publitsist O. Nonacs, et talle näib, et loed lätlaste ajalugu — nii tihedalt on seotud mõlema rahva saatused, niivõrd paralleelselt lähevad sajandeid läbi kõik ajaloolised sündmused ja nendest olenevad nähted. Mõlema rahva geograafiline lähedus tingib omavahelist mõjutamist juba ajaloo algajal: need samad võitlused ja iseseisvuse kaotamine; samad „talupoegade mässud“ eestlaste ja lätlaste maal reageerimisena rahva ebainimlikele allasurumise meetoditele mõisnikkude poolt; samad karistusekspeditsioonid nende „mässude“ mahasurujatena nii Eesti- kui Lätimaal; samad pääsemise otsimise teed mõlemas rahvas — minki üle teise usku või rännati välja „soojale maale“ Sise-Venemaale; samane järjekindel talupoegade emantsipatsioon mõisnikkude võimu alt — peagu ühesugune rahvusliku ärkamise ajajärk ja samuti võitlemine venestamise survega; täiesti ühesugused sündmused, mis viisid 1905. aasta revolutsioonini ning viimati samasugune revolutsiooni lahendus mõlema rahva poolt asustatud mail.

Võib ütelda, et siimaani läheb mõlema rahva ajalugu täiesti rööbiti. Erinevus algas ajaloolises arengus juba pärast 1905. aastat. Maailmasõda jättis mõlemasse rahvasse niivõrd isesugused jäljed, et näib: mõlema rahva saatused võtavad igaüks täiesti oma suuna, nii et mõlemad rahvad on omas arenemises visatud suure tüki maad teineteisest kaugemale ja seejuures pikemaks ajaks. Siiski oli saatuse mõlemale rahvale heasoovlik — maailmasõjast saadik asusid mõlemad rahvad täiesti uuestisündinutena uuele iseseisvuse teele.

Kui pealrevolutsiooni ajajärk 1907.—1914. aastani oli lätlasil majandusliku ja kultuurse õitsengu ajajärk,

siis eriti hiilgav oli ta eestlastel. Suurte, mõjuvate majanduslike ja kultuurorganisatsioonide asutamine Eestis sündis just sel ajajärgul.

Maailmasõja sündmused tormasid halastamatult üle Latvi ja ning pühkisid ära või vähemalt halvatasid kõiki majanduslikke ja kultuurisaavutusi, mis olid loodud. Eestil oli see suur paremus, et sõda teda otseselt ei puudutanud, jättes maa hävitamata, mille tõttu sõjaeelse majandusliku ja vaimse õitsengu tulemused jäid püsima.

Teine tähtis paremus eestlastel, just lätlaste arvates, võrreldes nende endiga, oli see, et eestlased ei pillanud oma elavat jõudu nii saatuslikul viisil, kui see sündis lätlastega. Õppides läti küttide saatusest, olid eestlased oma rahvusliku sõjaväe organiseerimises palju osavamad. Rahvusliku sõjaväe organiseerimine Eestis sündis hoopis teises suunas ning rahvuslik sõjavägi oli juba algusest peale noore riigi toetajaks, kuna Lätis osa kütte muutus koguni riigile vaenuliseks jõuks.

Kuid aitab sellest lühikesest ekskursioonist sajandi minevikku, et näha, kuidas eestlaste ja lätlaste teed on läinud kõrvuti ja isegi lähedalt koos, et juba enne riiklikku iseseisvust see koostöö on olnud sisemiselt kindlam ja tugevam. Võitlus vaimse ja materjaalse kultuuri alal ei võimaldanud umbusaldust ja kadedust ühel teise vastu, mis näiteks, meie ajal takistab julgelt alata mõlema rahva lähendamist.

Mõlema rahva iseseisvus on saavutatud ja selle sõltumatust kindlustas läti ja eesti sõjavägede kõige tihedam koostöö. See koostöö on jatkunud ka rahu ajal ja sellesse on liitunud ka naabermaade kodukaitse organisatsioonid — Eesti ja Läti Kaitseliit.

Vabadussõja üleriiklik monument —

auvõlg, mis on rahval tasuta Vabadussõja hiilgavate võitude ja langenud kangelaste mälestuseks

Iga rahvas austab ja mälestab oma kangelasi, eriti aga neid, kes on annud oma elu kodumaa vabaduse eest. Rahvaste vabadusvõitlus on alati tulvil kangelastegusid, mis on seda suuremad, kuivõrd suur saavutatakse võit.

Lahingute müra ja relvade tärin ei lase palju nendele kangelastegudele mõelda. Siis vaid võideldakse selle teadmisega, et kas elada või surra. Võitluste ja tegude hinnangud kuuluvad alati pärastõjaaegsesse rahuikumas ajajärku.

Meie Vabadussõjast, mis andis samuti rea kangelaskujusid ja mis kujutab endast tervena eestlaste kangelasmeele ja vabana-elada-tahtmise hiilgavat võitu, on möödunud nüüd juba kakskümmend aastat. Selle aja jooksul oleme meie küllalt selgelt õppinud hindama

seda kangelasmeelt, mis meie kodumaa iseseisvuse eest võitlemisel üles näidati, ja meil peab tänapäeval olema ka selge, kuidas austada meie hiilgava Vabadussõja kangelaslikku mälestust. Ei aita sellest, et mälestus väärikaist tegudest elab meie südameis, — meil on tarvis ka selle mälestuse monumentaalset tähistamist kõigile tulevastele põlvedele. Sellasena on mõeldud Vabadussõja üleriiklik monument, mis kerkiks üllana ja suursugusena meie Vabariigi pealinna Tallinnas.

On ju tõsi — meil on ju terve rida Vabadussõja mälestusmärke üle riigi laialipillatuna olemas. Neil kõigil on aga vaid kohalik tähtsus, nad ei haara tervena meie heroilise vabadusvõitluse ja kangelaste mälestamist. See tähtsus võib olla ainult üleriiklikus mõttes püstitatud monumendil.

Vabadussõja üleriikliku monumendi püstitamise küsimus on meil nüüd vastava eriseadusega liikuma pandud. Nelja aasta pärast pühitseme meie oma Vabariigi iseseisvuse 25. aastapäeva — selleks ajaks peaks Vabadussõja monument Tallinnas valmis olema. Mõte on pandud liikuma Valitsuse poolt, kuid sooviga, et sellest tööst kogu rahvas osa võtab. „Kivid saavad elavaks, kui kogu rahvas tänutundes ehitab vabadusmonumendi“, — eks ole selles lauses nii palju õiglust, soovust, kuid ka kohustusi kõigile neile, kes peavad selle monumendi ehitamiseks — piskuga või rohkemaga kaasa aidates, nii nagu keegi suudab — kive kokku kandma.

Vabadussõja üleriikliku monumendi püstitamine peab toimuma kogu eesti rahva ühisel algatusel ja koostööl. See põhisuund on võetud monumendi püstitamise peakomitee tegevuse aluseks ja selle kohaselt saatis peakomitee juhatus neil päevil kõigile maavanemaile ja linnapeadele üleskutse ja juhendid vastavate maakonna- ja linnade komiteede moodustamiseks.

Nende kohalikkude komiteede ülesandeks on monumendi püstitamise idee levitamine ning selgitamine, kapitali kogumine ja peakomitee poolt nendele pandud ülesannete täitmine. Kohalikud komiteed moodustatakse nii, et kaasa tõmmatakse kogu kohalik organiseeritud seltskond ja ka üksikkodanikud. Edasi asuvad maakonna- ja linnade komiteed allkomiteede moodustamisele kolmanda astme linnades ja valdades, samuti võivad maakonna- ja linnade komiteed vajaduse korral moodustada komisjone üksikute küsimuste ettevalmistamiseks. Kõigi nende eeltöödega loodetakse enam-vähem lõpule jõuda märtsikuu kestes.

Sel kombel näib Vabadussõja üleriikliku monumendi püstitamise komiteedest kujunevat meil

suuremaid seltskondlikke organisatsioone,

mis haaravad kogu maa, tõmmates kaasa kõik jõud nii organisatsioonide kui üksikisikute näol. Juba praegu on huvi asja vastu väga suur, mida tõendab peakomitee juhatusel olevate kirjade hulk ja teated rahasummade annetamistest mitmesugustelt asutustelt ja organisatsioonelt. Komiteede tegevusse astumine võimaldab igale kodanikule jõudumööda kaasa aidata meie suurimat ajaloolist heitlust tähistava mälestusmärgi püstitamiseks.

Vabadussõja Üleriikliku Monumendi Püstitamise Peakomitee töötab Vabariigi Presidendi K. Pätsi kaitse all, kes on komitee auesimeheks. Komitee esimeheks on Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, abiesimeesteks peaminister K. Eenpalu ja Riiginõukogu esimees M. Pung. Liikmeteks on Vabariigi Valitsus terves koosseisus ja terve rida Eesti avaliku elu ja eriorganisatsioonide j. t. tegelasi, nende hulgas ka Kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa.

Viimastel päevadel on asutud ka kohapealsete maakondlike komiteede moodustamisele. Nii peeti neil päevil Vabadussõja Üleriikliku Monumendi Viljandi ja Rakvere Linnakomiteede koosolek, kus esimeesteks valiti vastavad linnapead.

Viljandi linnapea A. Maramaa selgitas komitee ülesandeid nii vabadusmonumendi idee propageerimisel kui ka rahakogumisel, leides, et Viljandi linnakomiteele tuleks koguda umbes 100.000 krooni. Selleks on aega 4 aastat, mille vältel komitee kindla plaani ja süstematiseeritud töö abil loodab kindlasti ka ülalmainitud summa laekumist.

Samuti on paari viimase päeva jooksul Vabadussõja monumendi peakomitee juhatusel teatatud mitmete suuremate ja vähemate summade määramisest monumendi heaks. Nii Eesti Pank — 5.000 krooni, Tallinna Majaomanike Pank — 2.500 krooni, Tallinna Liimi ja Kunstväetise Tehas — 500 krooni, Käsitööstuskoda — 250 krooni, Põllumeeste Keskpank 1000.— krooni. Peale nende on ette näha annetusi veel terve rea teiste asutuste ja ettevõtete poolt.

Eeskujuliku algatusena võib veel mainida, et neil päevil käisid Vabadussõja Monumendi Püstitamise Peakomitee peasekretäri minister A. Oidermaa juures „Estonia“ näitlejate ühingu esindajad J. Tõnopa ja A. Vaino, kes annetasid monumendi püstitamiseks ühingu nimel 100 krooni ja teatasid, et see on esialgne summa, kuna „Estonia“ näitlejad kavatsevad ka edaspidi oma palgast ohverdada monumendi heaks. Seesugust algatust on näidanud üles ka mitmed teised.

Vabadussõja üleriikliku monumendi püstitamiseks on alanud seega hoogus töö. On pööratud kõikide poole sellele suurele üritusele jõudumööda kaasa aidata. Nii peetakse käesoleva märtsikuu kestes paljudes pankades, aktsiaseltsides ja osahinguis aastapeakoosolekuid. Peakomitee juhatusel avaldatakse sel puhul soovi, et aastapeakoosolekuil tehtaval summade jaotamisel ja määramisel juba nüüd meeles peetaks ka Vabadussõja monumendi kapitali äsjaalutatud korjandust ning kaasa aidataks selleks, et Vabadusmonumendi kapitaliks määratavate ja reserveeritavate summadega saaks kogu korjandusele pandud tõhus ja tüse alus. Ühtlasi oleks see suureks virgutavaks eeskujuks laiemale üldsusele ka edaspidiseks.

Annetatavate summade sissemaksmiseks on avatud alljärgnevates pankades Vabadussõja Üleriikliku Monumendi Peakomitee jooksavad arved, kuhu võiakse sisse maksa annetusi Vabadusmonumendi heaks:

A/S Eesti Laenupank, Eesti Pank, Eesti Rahvapank, A/S Krediit Pank, Majaomanikkude Krediitpank, Põlupidajate Ühispank, A/S G. Scheel ja Ko, Tallinna Linnapank, Tallinna Majaomanikkude Pank, A/S Tartu Pank.

Juba varemalt oli omal algatusel samaks otstarbeks jooksva arve avanud Põllumeeste Keskpank.

See hoogtöö, mis on Vabadussõja üleriikliku monumendi püstitamiseks alatud, peab kujunema iga eestlase südameasjaks. Sellele peavad tõuget andma ka Vabariigi Presidendi K. Pätsi südamlikud sõnad, mis ta ütles Vabadussõja Üleriikliku Monumendi Püstitamise Peakomitee esimesel koosolekul, mis leidis aset möödunud kuu lõpul Toompea lossi valges saalis:

„Meie Vabadussõda on meie rahva elus nii suure tähendusega olnud, et võime öelda — kogu meie aja-

NKK Valga Ringkonna esinaine E. Aaremäe 50-a.

12. märtsil s. a. pühitses oma 50-dat sünnipäeva NKK Valga Ringkonna esinaine Ellinor Aaremäe. Juubilar sündis Viljandis, kus ta isal oli suurem sepatöökoda. 1900.—1904. a. õppis ta Viljandi linna tütarlastekoolis, 1904—1908 Tartus Puškini gümnaa-

siumis, 1909. a. õiendas Moskva õpperingkonna juures saksa keele kodukooliõpetaja eksami ning 1910. a. algas E. A. pedagoogiline tegevus. Ta on olnud õpetajaks Võru linna algkoolis ja Võru gümnaasiumis, siis Simuna Haridusseltsi koolis ja Hargla algkoolis. 1919. aastast peale tegutseb ta aga õpetajana Valga linna I algkoolis.

Pedagoogilise tegevuse kõrval on E. A. jätkunud tahtmist ja jõudu võtta osa kõige mitmekesisemast seltskondlikust tegevusest. Nii on ta olnud Valga Naiseltsi esinaiseks, Valga Õpetajate Seltsi juhatajaks, Valga linna volinikuks, on tegutsenud Valga Peetri kiriku lastejumalateenistuse rühmades. Eriliselt tähtis on ta tegevus NKK organisatsioonis. E. A. on NKK Valga jaoskonna üks asutavaid liikmeid ja esimene esinaine. 1932. a. alates on ta püsinud raskel ja vastutusrikkal NKK Valga Ringkonna esinaise kohal.

Arvurikas NKK Valga Ringkonna pere, endised ja praegused kasvandikud ning kõik, kel on olnud lähemaid kokkupuuteid juubilariga, hindavad E. A-d kui otsekohest, avameelset ja õilsahingelist inimest.

E. A. on kindel, äärmiselt nõudlik iseenele kui ka teiste suhtes, järjekindel ja püsiv. Väsimatult täidab ta endale võetud ülesandeid, ei pörka tagasi ühegi raskuse ees, jäädes sealjuures alati erapooletuks ja õiglaseks.

Elu ei ole E. A.-le mitte alati sõbralikult naeratanud, see on juubilarile nii mõnigi kord näidanud ka süngelt tõsist ilmet. Vankumatu usk Jumalasse ja inimestesse on E. A.-le annud jõudu võita kõik eluraskused ja on tema 50. eluaasta künnisele puistanud palju elurõõmsat optimismi, sügavat armastust kodumaale ja rahva vastu.

Soovime juubilarile järgmisiks elu aastakümneiks tervist, endiselt tööroõmu, edu ja õnne isiklikus elus ja talle südamelähedase organisatsiooni juhtimisel.

E. —ik.

loos ei leidu teist nii tähtsat momenti, mis oleks nii sügavaid jälgi jätnud Eesti rahva saatuse teele. Ma ütleksin rohkem:

Eesti Vabadussõda on õigupoolest ka suureks mõjutajaks olnud kõigi Balti riikide iseseisvuse saavutamisel.

Kui lähemalt tutvume Eesti riigi tunnustamislooga pärast maailmasõda, siis näeme, et seal oli väga mitmesuguseid kavatsusi ja tahtmisi olemas, aga üheks kõige raskemaks punktiks kõikide nende kavatsuste juures oli, et kuidagiviisi ei saanud need, kes rahvaste ja riikide saatust pidid otsustama, selgusele, kuidas Eestit tagasi viia endisesse alluvuse olukorda. Ilmnes ikka ja jälle, et Eestiga ei saa seda kuidagi viisi teha, sest ta on näidanud, et ta on jõurikkalt vaenlaste vastu võidelnud ja võitjaks jäänud. Ja kui eestlastega ei saadud nii toimida, siis teiste rahvaste saatuste otsustamisel tuli sama arvesse võtta. Nii et me olime õigupoolest need, kes sõja tagajärgi ja kõigi Balti riikide iseseisvuse saavutamist mõjutasid.

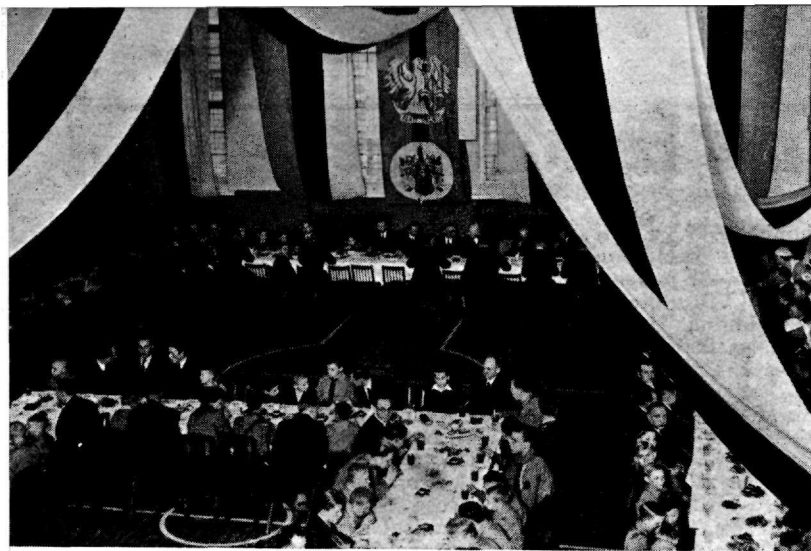
Meie rahvas on seda ka instinktiivselt tunnud ja kui nüüd kodumaal ringi liigume, siis näeme, et peaegu igas kihelkonnas on üsna auväärt mälestusmärgid püstitatud rahva enda algatusel nende auks, kes Vabadussõjas oma elu on jätnud.

Ainult seni on kõikidest maha jäänud meie pealinn.

Ma ei tahaks sellega öelda, et siin see mõte ei oleks vastukaja leidnud, vaid siin on raskustega tegemist. Kui mälestusmärk püstitada, siis peab see nii toimuma, et see oleks kogu maa ja rahva poolt ehitatud ja püstitatud, et ta oleks kõige väärtuslikum ja et selle ehitamisest kogu rahvas osa võtaks nii, et võidaks öelda: see arusaamine on tekkinud rahvas.

Meie ei ole nii kaugele saanud kui lõunapoolne naaber Läti, kus nende pealinna tsentrumisse on püstitatud auväärne mälestusmärk, mis on auks kogu riigile ja rahvale. Tahaksin loota, et nüüd, kus seadusandlik kogu on vastu võtnud seaduse, millega kogu rahvas kutsutakse tööle ja kaasa aitama ausamba püstitamiseks, meil korda läheb riigi 25. aasta juubelipäevaks oma pealinna kaunistada Vabadussõja mälestusmärgiga, mis kogu rahvale auks oleks.

Muidugi on meil raskusi võita, aga ma tuletaksin meele vanade roomlaste ütlust, et „Concordia res parvae crescunt“ — üksmeelega kasvatatakse väikestest asjadest suured. Ja ma arvan, et kui meie selle töö juure asume täie teadmise ja teadmisega, et see on rahvuslik ülesanne, et me saame endile mälestusmärgi uuel koidikul, meie rahva ärkamisel raskest unest. Et saame selle

Vaade isade ja poegade õhtule

Isade-poegade õhtu NK Tallinna Malevas

Pühapäeval, 5. märtsil, toimus NK Tallinna Maleva korraldusel järjekordselt 3. isade-poegade õhtu ligi 400 osavõtjaga. Piduruum, KL Tallinna Maleva võimla, oli seks puhuks dekoreeritud suurte rahvuslipu kangastega ja NK Maleva pannooga.

Õhtu algas ühislauluga „Eesti lipp“, millele järgnes avasõna maleva vanemalt linnapea A. Uesson'ilt, kes tervitas kokkutulnud isasid ja maleva pere liikmeid.

Järgnevalt kõneles sotsiaalminister O. Kask, märkides ära malevas valitsevat ilusat kommet, austada kord aastas isasid, kes emade kõrval ei oma poiste kasvatamisel sugugi teisejärgulist tähtsust.

Härra minister oma kõnes märkis ka ühtlase vaimu ja leplikku koostöö vajadust kõigi noorteorganisatsioonide töös, et see töö saaks anda võimalikult suuremaid tulemusi.

mälestusmärgi sünnimuse puhul, mis on tõusnud meie rahva kurvast minevikust olukorda, kus teiste rahvaste kõrval võime tunda, et meie ei ole oma riiklikku ja rahvuslikku iseseisvust saanud kauplemise teel rohelise laua taga diplomaatliste võtetega, vaid kui meil oma riik on, siis on ta seda seepärast, et meie rahvas on rasketel momentidel aru saanud, et tuleb omal jõul oma riiki luua, teda kaitsta ja üles ehitada. Et meil on ohvrimeelseid sõdureid ja juhte olnud, kes on suure sõjaväe vastu osanud olukorda nii seada, et meil oli võimalik oma riiki tekitada.

Kui asume tööle, siis loodan, et meie saame kõikidest neist küsimustest üle, mis siia maani on lahkeliidid tekitanud, see on koha, kuju, kulude ja ka nende küsimuste suhtes, mis käesoleva kavatsusega kaugemalt on seotud. Kui lähtume sellest, et see on kogu

Kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa tervitas kokkutulnud, samuti rõhutades noorte koostöö tarvet leplikus vaimus loomulikult ja vabal teel. Ei ole õige võitlus noorte ja vanade vahel, isa ja poja vaheline võitlus, vaid pojad peavad jätkama isade võitlusi.

Kaitseliidu ülema sõnavõtule järgnes ühislaul „Noorus on ilus“.

Poegade tervituse isadele andis üle Lõuna malevk. nk. Jaak Põrk, kes ütles järgmist: „Armsad isad! Üks kord aastas on meil, poistel, võimalus võõrustada oma isasid ja olla peremeesteks nende auks korraldataval koosviibimisel. Siia kogunenud poiste nimel ütlen kõigile siia kogunenud isadele südamliku teretulemast ja suure aitäh kõige selle mure ja hoolitsuse eest, mida olete teinud meie kasuks.“

Meie, poisid, ja teie, isad, ei oska nõnda avalikult väljendada oma õrnu tundeid, nagu sellega tulevad toime emad. Kuid sellest hoolimata teame ja tunneme, et need meeleolud ja tunded ei ole võõrad ka meile.

Oma isadele tahaksime tänasel koosviibimisel soovida üht: tundke end koduselt ja õppige tundma meie tublisid poisse, kellega üheskoos tegutseme oma organisatsioonis.

Meie ei viida siin oma aega kasutult, vaid õpime teadmisi ja kogemusi, mis võiksid olla meile kasulikud tulevikus, kui astume täismeeeste ridadesse.

Tänase pidupäeva puhul tervitame tänumeeles ka meie vanemaid juhte, alates peavanemaga, kes nii isalikult meie organisatsioonis hoolitsevad meie eest. Eri-line heameel on meil sellest, et meie koosviibimist on austanud oma osavõtuga ka härra sotsiaalminister ja härra Kaitseliidu ülem.

Poisid, hüüame meie isadele, juhtidele ja aukülastele kolmekordse „elagu“!

Kõnede lõppedes asuti teejoomisele, mille vahel esitati hulk ettekandeid ja lauldi ühislaule.

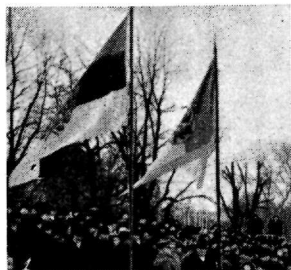
Õhtust võtsid osa ka Noorteorg. peavanema abi kolonel J. Vellerind koos nõunik J. Maasmaa'ga, KL Peastaabi ülem kolonel J. Maide, Tallinna Maleva pealik kol.-lt. R. Lints ja teised meie noorte sõbrad ja nende organisatsiooni tegelased.

meie rahva auküsimus, et siin ei ole tegemist väikese kihtkonna huviga, sest ega me sea mälestusmärki üksikutele isikutele, vaid oma rahva kõige paremate poegade mälestuseks, nende vägitööde mälestuseks, mis on võimaldanud vabalt meil elada, liikuda ja kasvada, siis see näitab, et suudame ka nüüd vaba rahvana oelda, et oleme väärt seda, mida need kangelased meile oma verega kätte on võidelnud.

Loodan, et tahame tööd algatada nii, et suudame oma rahvast kaasa tõmmata ja et ajal, kus see meil praegu parem on, ohvrimeelsuse mõttes ei saaks midagi ette heita. Usun, et suure kogu ühisel tegevusel meie tõesti võime oma riigi 25. aastapäevaks suure rõõmuga avada mälestusmärgi, mis meie rahva kõige uhkemat ajajärku meele tuletab tulevastele põlvetele, ajajärku, kus rahvas kindla tahtega on loonud oma riigi.

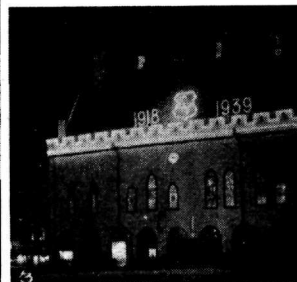
Pilte Eesti

21. aastapäeva

Vabariigi

pühitsemisest

24. veebruaril s. a. pühitses Eesti Vabariik oma iseseisvuse 21. aastapäeva. See päev oli üle kogu maa suureks järjekordseks pidupäevaks, kus heisati sini-must-valged lipud võidumasti ja kõlasid kõned ning helisesid laulud vaba Eesti 21. sünnipäeva tähistamiseks. Üle maa korraldati paraade ja kõnekoosolekuid, kuid ka iga üksiku eestlase kodus kajaskas rõõmus võidumeeleolu.

Pidustuste raskuspunkt langes loomulikult Tallinnale kui meie Vabariigi pealinnale, kus korraldati sel päeval suurejooneline paraad Vabadusväljakul sõjaväe ja kaitseliidu üksuste osavõtul.

Juuresolevatel piltidel näeme üksikuid momente Vabariigi 21. aastapäeva pidustusist Tallinnas: 1) Aukülaliste tribüün Vabadusväljakul korraldatud paraadil. Esireas Vabariigi President K. Päts, Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner ja meil külas viibinud Leedu Sõjavägede Ülemjuhataja kindral S. Raštikis; 2) Toompea loss ja Pikk Hermann illumineerituna Vabariigi aastapäeva eelõhtul; 3) Tallinna raekoda Vabariigi aastapäeva pidustuste tulede säras; 4) kaitseliitlaste rivi paraadil; 5) Vabariigi President K. Päts kõnelemas paraadil; 6) Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner paraadi üle vaatamas; 7) Kaitseliit sammub aukülaliste tribüüni eest läbi.

Hobuse hooldamisest

Leitnant V. Pärin

Et hobune hoida terve ja töövõimeline, on vaja teda õigesti toita ja tema eest teadlikult hoolitseda.

Hooldamisala, millele vähe tähelepanu omistatakse, on hobuse puhastamine. Peab meeles pidama, et puhastamine on hobuse tervise ja töövõime tähtsaimaks eeltingimuseks, seepärast käsitlen seda alljärgnevana üksikasjaliselt.

Nahk kaitseb keha väliste vigastuste, välismõjude eest. Kuid pealeselle on sel suur tähtsus närvielundina, sest närvide kaudu, mis lõpevad nahas, tajutakse külmust, soojust, valu jne. Naha tähtsaimaks ülesandeks on kehasoojuse reguleerimine. Nahk ja karvkate võimaldavad hobusel kehasoojust hoida vajalisel kõrgusel. Peale eelmainitute nahk eritab higinäärmete kaudu vett, sooli jne., rasvanäärmete kaudu aga võiet, mis karva ja nahapinda võiab, hoides naha pehme ja karvad painduvad ning kaitstes mõlemaid niiskuse eest.

Ent nahale ja karvadesse koguneb tolmu ning mustust. Higi ja rasv seguneb nahapinnalt eralduvate marmarki rakukestega kõõmaks. Kõõm takistab nahanaärmete tegevust. Mustus soodustab nahahaiguste levikut.

Et aga nahk suudaks täita oma mitmekesisid ülesandeid, peab hobuseid puhastama. Puhastamist teostatagu väljas.

Toimub aga puhastamine tallis, siis peab avama talli ukse või akna, kuid nii, et ei tekiks tõmbust. Tallis puhastamisest tuleb siiski võimalikult hoiduda, sest tekkiv tolm langeb seintele, künaadesse, heintele, rakmeile jne. ning hobused hingavad seda sisse.

Erilist tähelepanu tuleb puhastusele pöörda karva vahetuse ajal. Ei tohi jõuga ja lubamatute abinõudega karvu nahast välja kiskuda, see tekitab hobusele valu ning ta hakkab puhastamist kartma.

Hobuse keha puhastamine

Õige

Tartu Maleva eskadron hobuste puhastamisel

Tähtsaimaks puhastusvahendeiks on: hari, suga, villane lapp ja kabjapuhastamise nuga. On soovitatav, et malevlased püüaksid soetada igale hobusele omad puhastusabinõud.

Suga tarvitada harja puhastamiseks, s. o. karvade ja kõõma eraldamiseks. Selleks hoida suga peopesal hammastega ülespoole ja harjaga tõmmata üle soa nii, et kogu hari äärest ääreni saaks puhtaks. Suga hoida nimelt hammastega ülespoole, et mustus harjalt langeks soale, aga mitte vastupidi. Vastasel korral viime mustuse uuesti hobusele.

Hobuse puhastamist alata vasakult poolt. Selleks võtta hari vasakusse ja suga paremasse kätte ning asuda hobuse vasaku õla kohale. Puhastades paremalt poolt teha vastupidi. Puhastaja asetagu oma jalad umbes õla laiusele ning hoidku põlved sirged. Sellane asend

Vale

Hobuse jäsemete puhastamine

Õige

Vale

Hobuse pea puhastamine

Õige

Vale

võimaldab käel teha pikemat tõmmet, puhastada seega korraka suuremat pinda.

Kui jalad on koos, siis käetõmme jääb lühemaks ja puhastamisele kulub rohkem aega.

Algul eraldada hobuse pehmemailt kehaosilt suurem mustus soaga või harjaga. Siis puhastada harjaga nii vastu- kui ka pärikarva. Vastukarva tõmmates harjale mitte suruda, sest sellega toome mustuse ja kõõma karva peale. Pärikarva tõmmates aga harjale suruda, seda tehes kõrvaldame karvalt mustuse ja kõõma. Pärast 2—3 tõmmet hari puhastada soal ning viimane omakorda koputamiseks vastu mõnd kõva asja (puud). See tehtud, hõõruda karvkate läbi niiske villase lapiga. Sellega kõrvaldame vähema tolmu ning eraldame kleepunud kõõma. Lõppeks siluda karv harjaga.

Puhastades hobuse pead vasakult poolt hari võtta vasakusse kätte. Päitsete kuklarihm viia kaugemale kaelale ning suga võtta paremasse kätte, kusjuures keskmiste sõrmedega võtta kinni päitsetest.

Puhastades pead paremalt poolt teha vastupidi. Harjaga teha ringitaolisi tõmbeid — algul ainult ümber kõrva, siis ümber kõrva ja silma. Harja liikumist alata kuklalt, siis hobune ei näe harja. Pärast seda puhas-

tada harjaga muud peaosad ning lõppeks pead hõõruda lapiga.

Lakk enne puhastamist lahutada nii, et karvad oleksid üksteisest eraldatud.

Laka lahutamist alata turjalt. Lakk lahutatud, asuda selle puhastamisele harjaga ülalt alla.

Laka lahutamine

Saba lahutada niisama kui lakkki. Enne lahtumist saba puhastada suuremast mustusest, hõõrudes seda rusikate vahel. Pärast seda saba soputada ja lahtuda. Harjaga üksi ei ole võimalik saba puhtaks teha, seepärast puhastada saba ka lapiga. Soovitav on saba pesta.

Suguelundite ja päraku puhastamiseks tarvitada pehmet linast lappi.

Kabja puhastamiseks tarvitada kabjanuga. See võib olla puust või rauast. Viimast ei tohi kasutada sarv-päkkade vahe puhastamiseks, seda tarvitada ainult sarv-kiilu ja raua vahesse ning sarvkiilu külvgagudesse laa-
tunud sõnniku, lume jne. kõrvaldamiseks.

Hobuse kabja puhastamine

Hooletust kabja hooldamisest tekib tavaliselt sarv-kiilu mädanik. Seda tekitab ka märg, virtsane ase.

Pärast puhastamist kabi pesta veega. See kaitseb kapja kuivamise eest.

Sõrgatsituti alune aga hoida puhas ja kuiv, eriti sügisel ja kevadel. Mustusest ja märjast tekib prei (nahapõletik). Seepärast jalad puhastada harjaga või pesta ja kuivatada lapiga.

Puhkus ja töötaolek on hobuse kurim vaenlane. Sellast hobust on ka raske hoida puhtana.

Kogemused näitavad, et kui hobune haiguse või mõnel muul põhjusel pikemat aega seisab või on tööta,

Malevlane oma noore ratsuga koplis

siis ta karv kasvab pikaks ning on tuhm ja nahk on kuiv.

Me teame, et suvel iga peremees võimaldab oma hobusele karjamaal käimist, kui ta on vaba põllutöödest, sõitudest või vedudest. Kuid talvel tekib sageli ajavahemikke, eriti 2—3 hobuse taludes, mil hobused peavad kogu päeva ja rohkemgi viibima tallis. Meie talude tallid ei ole enamikus valgusrikkad ega ruumikad. Seepärast soovitan malevlasile jõudumööda soe-
tada kopleid ja oma hobuseid hoida neis.

Hobune, kui ta ei ole tööl, peab saama iga päev liikumist värskes õhus.

Esimesi tegevusi koplisse lastud hobusel

Tarvitseb ainult näha, kuidas koplisse lastud hobune mitu korda järgemööda väherdab ja umbnelja jooksmata hakkab, siis veendub igaüks, et koplid on vajalised.

Malevlasid arvestage ka seda, et vähe tööd ja liikumist saanud hobused muutuvad vastuvõtlikeks seedeorganite haigusile. Ühtlases tallitemperatuuris seismise tõttu jääb nende sooltetegevus loiuks, esinevad tiirud. Tekivad ka teised pahed, nagu künahaukamine jne. Ühtlasi higistavad säärased hobused tööle-
pandult väga palju ja väsivad ruttu. Töötava ja ilmas-
tiku mõju all oleva looma nahk puhastab end ise füsio-

Hobuste pesemine

loogilisel ja mehaanilisel teel. Higi- ja rasvanäärmed töötavad normaalselt, nahk on kaetud võidega, karv läigib. Võib ütelda, et karva läikest peegeldub hobuse tervis ja töövõime.

Soovitavaimaid ja hõlpsaimaid puhastamisviise on hobuste pesemine või ujutamine. Kui ujutamiseks pole võimalusi, teostada pesemist.

Pesemisel ei tohi tarvitada külma vett. Pärast pesemist vesi karvadest välja suruda. Soodsaim aeg nii pesemiseks kui ka ujutamiseks on õhtul, pärast tööd, tund aega enne hobuse söötmist.

Ujutamisel viia hobune kõhuni vette, kasta märjaks pea, kael, selg ja alles siis lasta hobusel ujuda.

Nii ujutamisel kui ka pesemisel peab jälgima, et hobuse kõrva ei satuks vett.

Hobust on hea õpetada ujuma paadi taga 3—4 m pikkuse köie otsas.

Hobust peab laskma ujuda kohe vastaskaldale, et ta ei harjuks jões tagasi pöörduma.

Kui hobune hakkab ujuma, ujutajal laskuda pealpool voolu vette ja võtta kinni hobuse lakast turja kohal.

Kogemused näitavad, et majapidamistes, kus hobust

Hobuste ujutamine

korralikult toidetakse ja puhastatakse, esineb väga harva nahahaigusi.

Kuid ta vähese töö tagajärjel esinevad sageli nahahaigused — sügelised jne.

Kokku võttes võib ütelda, et korralik hobuse puhastamine ja toitmine ning küllaldane töö on hobuse tervise, töövõime ja hea välimuse alalhoiu tähtsaks eeltingimuseks.

Kaitseliidu töömail

Kaitseliidu malevate pealikute koosolekut

peeti 7., 8. ja 9. märtsil s. a. Tallinnas, kus arutati mitmeid Kaitseliidu ellu ja töösse puutuvaid küsimusi. Vaadates läbi möödunud aasta töötulemusi Kaitseliidus, võidi kinnitada, et need on olnud küllalt tõhusad. Keskmiselt on olnud iga kaitseliitlane aasta jooksul kaks korda rivi- ja taktikaliselõppusel ning niisama palju laskevõistlustel, arvamata siia juure koosolekuid ja teisi sisekorras vajalisi kohustusi. Kaitseliidu suurimaks aktsiooniks möödunud aastal oli 5. Võidupüha paraadi korraldamine Tallinnas, mis toimus Vabariigi 20 a. juubelipidustuste tähe all.

Käesoleva aasta tegevuskavas on suurema üritusena suurem manööver Elva rajoonis, millest võtavad osa kõik malevad peale Saaremaa maleva.

Ühtlasi selgus, et seoses valdade piiride ümberkorraldamisega tuleb vastavaid muudatusi teha ka Kaitseliidu üksustes, sest kõik senised üksused on organiseeritud territoriaalsetel põhimõtetel. Ümberkorralduse tõttu muutuvad ka mitmete KL üksuste nimed.

Koosolekul arutati ka Kaitseliidu kodukorra muutmise ja täiendamise küsimust. Senine kodukord on kehtinud juba viis aastat ja selle aja jooksul on loodud juure terve rida uusi üksusi, näiteks mere- ja tehnilised üksused, millede tegevuse kohta praeguses kodukorras puuduvad määramised.

Koosolek kiitis heaks ka KL Peastaabi poolt välja-töötatud kavatsuse, hakata andma kaitseliitlastele vanusetunnuseid mundril kandmiseks alates 10-aastase ja siit edasi iga 5-aastase teenistuse järele Kaitseliidus. Ühel alusel sellega võimaldatakse Kaitseliidu veteraanidel minna toetavate liikmena erru mundrikandmise õigusega ühes nende ametitunnustega, mida nad omavad oma viimaselt ametikohalt.

Edasi oli kõne all võistlusmääruste ühtlustamine laske-, karika- ja meisterlaskevõistlustel, kusjuures arutati ka laskekooli ning väljaõppe küsimust kaitseliitlaste ja Kaitseliidu noorte osas. Ühtlasi otsustati kõigiti kaasa aidata meil praegu teoksilolevatele rahvuslikele aktsioonidele, nagu: eelseisvale Võidupühale, Eesti Mängudele, Vabadusmonumendi püstitamisele Tallinnas jne.

Malevapealikute koosoleku vahel toimus ka Kaitseliidu Ohvitseridekogu peakoosolek, kus arutati jooksuvaid küsimusi ja toimetati valimisi põhikirja alusel. Kaitseliidu ohvitseridekogu juhatuse esimeheks valiti tagasi KL Peastaabi ülem kolonel J. Maide.

Tartumaa kodukaitse päevad

Laupäeval, 11., ja pühapäeval, 12. märtsil s. a peeti Tartus traditsioonilisi III Tartumaa kodukaitsepäevi. Need päevad, milledest on juba teisedki malevad eeskujule võtnud, möödusid ka seekord eeskujulikult ja tõhusate töötulemuste tähe all.

KL malevate sanitaarpealikud olid koos

4. ja 5. märtsil peeti KL Tallinna Maleva õppesaalis KL malevate sanitaarpealike ja NKK ringkondade arstide kursuse-koosolek, millest võttis osa 30 sanitaarpealiku ümber. Kursuse esimese päeva kavasa oli rida referaate rahva tervishoiu alalt, millele järgnes KL sanitaar-ülemarstide koosolek ja hiljem kõikide arstide üldkoosolek.

Jooksvate küsimuste arutamisel lepitati koostöö asjus KL arstide ja NKK vahel täielikult kokku. Valusaimaks küsimuseks osutus meessamariitlaste väljaõppe küsimus, sest nagu kogemused näitavad, ei huvita mehi palju sanitaarala — nad kannavad meelsamini relva. Kuigi naissamariitlaste kaader on meil võrdlemisi täiuslik, tuntakse manöövris siiski tõsist tarvidust meessamariitlaste järele. Koosolekul leiti, et sellest küsimusest saab üle vastavate kursuste korraldamisega malevlastele.

Koosolekul andis KL Peastaabi ülem kol. J. Maide ülevaate eeloleval suvel toimuva KL Elva manöövri kohta, millega ühenduses korraldatakse ka sanitaarmanööver pataljoni ulatuses.

Kaks tõhusat tööpäeva KL arstidele lõppesid kella-viie-teega san-kindral Lossmanni juures. Pildil: KL malevate sanitaarpealike kursusest osavõtjad töökoosolekul.

Kodukaitsepäevadest võttis osa ka Kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa ja Naiskodukaitse esinaine E. Mänik ning KL Peastaabist kultuur-informatsiooni jaoskonna pealik kapten A. Truuvere ja õppejaoskonna pealik major P. Lilleleht.

Õppepäevadel toimusid töökoosolekud pealikuile ja Naiskodukaitse juhtidele. Esimesest võttis osa üle 200 pealiku, kusjuures arutati peamiselt õppetegevusega seoses olevaid küsimusi, eelseisva Elva suurmanöövri korraldamist jne. Töökoosolekud jätkusid ka pühapäeval, kusjuures kokku astus ka Noorte Kotkaste Tartumaa Maleva juhtide nõupidamine, millest võttis osa umbes 100 juhti ja pealikut, ja Kodutütarde Tartumaa ringkonna rühmavanemate koosolek, kus kanti ette terve rida referaate.

Kell 1 päeval algas „Vanemuise“ kontsertsaalis Kodukaitsepäevadest osavõtjate ühine koosolek kus kaitseliidu ülem kindral J. Orasmaa jagas välja teenemärgid ja kõnega välisest julgeolekust ning praegusest rahvusvahelisest seisukorrast esines kindral A. Traksmaa. Kõneleja arvates meil praegu sõjaohtu karta ei ole.

Kodukaitsepäevad lõppesid aktusega ja piduga „Vanemuise“ saalides. Aktuselt saadeti tervitustelegrammid Vabariigi Presidendile, Sõjavägede Ülemjuhatajale ja peaministrile.

Vormikandmisest Kaitseliidus

Kuuluda Kaitseliitu tähendab kuuluda nende kodanike hulka, kes on vabatahtlikult ülima kohustusena võtnud endi õlgadele riigikaitse vastutusrikkad kohustused. Kuid nende kohustuste kõrval on rida teisi, mis vajavad samuti täitmist. Üks niisuguseist kohustusist on ka vormikandmine.

Juba Kaitseliitu astudes annab kodanik töötuse, et ta muretseb omal kulul vormiriided ühe aasta jooksul. Siiä kuulub müts, käeside, kuub või pluus ja püksid. Üliriided võib muretseda võimaluse piires.

Kuid tegelikult osa kaitseliitlasi ei muretse täit vormi, vaid ainult mütsi ja käesideme. Kaitseliidu kodukorra § 39 aga nõuab, et kaitseliitlased teenistuskohuste täitmisel peavad kandma vormiriideid. Niisiis ei saa ka täit vormi mitteandjaid kaitseliitlasi kasutada täiel määral Kaitseliidu töös. See ei ole õiglane ega ka lubatav.

Mispärast siis ei muretse kõik kaitseliitlased täit vormi ja rikuvad seega kas teadlikult või teadmata antud pühalikku töötust? Selleks tuuakse ette rida põhjendusi, milledest olulised oleksid järgmised:

1. Ei ole raha vormi muretsemiseks. See põhjus on aga otsitud ja tundub lihtsa ettekäändena. Nimelt selgub ligemal vaatlusel, et vormi mitteomavad

Pealik Johannes Kauba †

Sel ajal kui parajasti trükiti „Kaitse Kodu“ eelmist numbrit, levis Tallinnas kurb teade, et üks Kaitseliidu innukaimaid tegelasi, Tallinna Maleva Kopli malevkonna pealik Johannes Kauba, on lahkunud elavate kirjast.

Johannes Kaubat tundsi me kõik kui tulihingelist tegelast, kellest jätkus igale poole. Eriti agar oli ta kaasa tegutsema Kaitseliidus ja paljudes spordiorganisatsioonides, kus ta oli võitnud endale loendamatu arvul sõpru. Ei möödunud nii Kaitseliidu kui ka meie kodumaa sportlikus elus viimastel aastatel ühtki suu-

remat sündmust, kus me ei oleks näinud Joh. Kaubat kaasa töötamas. Väsimatu tööinimesena ja tubli organisaatorina oli ta igal pool käsi külge panemas, kus tema abi ja vilunud inimese tööjõudu vaja oli. Alati sõbralik ja otsekohene, võitis Joh. Kauba kõikide temaga kaasatöötanud inimeste poolehoidu ja sõpruse. Kõige selle juures oli ta alati väga tasakaalukas ja õiglane, mis jätab meisse, mahajäänuisse, temast kustumatult hea mälestuse. Ei tahaks nagu uskudagi, et inimene, kes on olnud rida aastaid elus karastatud tegev-sportlane ja kes veel mõned kuud tagasi täis optimismi ja enesekindlust kõigil eelnimetatud aladel kaasa rühkis, pidi nüüd jäävalt lahkuma oma töö juurest, jättes leinama omaksed ja rohkearvulise sõprade pere. Kaitseliidu peres oli pealik Joh. Kaubal eriti palju sõpru, kelledega koos ta oli töötanud pikil aastail meie kodumaa hüvanguks ja kasuks vabatahtlikus kodukaitse töös.

Mälestus pealik Joh. Kaubast jääb meisse elama igaveseks.

Olgu temale kerge kodumaa muld!

Pealik Joh. Kauba viimne teekond

kaitseliitlased on just need, kelledele selle muretsemine rahaliselt ei teeks mingeid raskusi. Pealegi on selleks summa liig väike.

2. Vorm ei olevat nägus. Sellele võib vastata, et praegune Kaitseliidu vorm on eriti nägus ja võib olla igale kandjale ka väliseks uhkuseks.

3. Vorm on liig ära kantud ega sobi enam peoriideks. Siin peab tunnistama seda kurba nähtust, et paljud kannavad Kaitseliidu vormiriiet ka igapäevase töö juures, nagu metsaveol, veskilkäimisel jne. Siis on ka loomulik, et see vorm ei ole enam vorm, kuna kaitseliitlane kannab ainult korralikku ja hästihooldatud vormiriiet. Iga töö, mis toidab, on küll aus, kuid iga töö nõuab ka vastavat riietust. Ja Kaitse-

liidu tunnuseid omav riietus ei kuulu tavalise töö juure.

4. Vormiriideis ei tunta end vabana. Sellega tahetakse nagu vihjata asjaolule, et vormis ei saa tegutseda nii, kuidas mõnikord läheb „tujuks“. On loomulik, et vormiriietuses ei olda purjus, ei rikuta avalikku korda, ei patustata üldiste käitumisreeglite vastu jne., aga on ka iseenesest mõistetav, et need ja sellelaadilised teod ei sobi kaitseliitlasele. Kaitseliitlane on mitte ainult riigitrüü, vaid ta peab olema ka laitmatu minevikuga ja käitumisega kodanik, eeskujuks teistele.

5. Häbenetakse kanda vormiriietust. Eriti vanemad mehed arvavad, et neid võiakse pilgata

ja arvata, et nad tahavad uhkustada oma vormiga. Ei tohi unustada, et vormikandmine on üks Kaitseliidu moodapääsmatuid kohustusi. Pilgata võivad ainult need, kes ei pääse Kaitseliitu või ei ole ise võimelised kandma Kaitseliidu tööd. Kaitseliidu vormi kandja võib ka olla uhke oma vormile, kuna ta ei ole tulnud Kaitseliidu tööle mitte omakasu, vaid teiste kasu — oma riigi ja kodu kaitse pärast. See ülesanne nõuab iga kodaniku väärikat hinnangut.

Nii ei ole mingisuguseid mõjuvaid põhjusi vaielda Kaitseliidu vormi kandmise vastu. Ja vastava üksuse juhatus võib igal ajal lugeda selle vastu patustajaid üksusest väljaarvatuiks. Pealegi on ju iga isik, kes astub Kaitseliitu, tulnud sinna vabatahtlikult ja ta kohustub end painutama seal maksvate reeglite alla, kohustub kandma ka vormi.

Vormirietusel Kaitseliidus on omad suured organisatsioonilised ja kasvatuslikud väärtused, mispärast selle kandmine on ka vastuvaidlematu vajadus.

Kõigepealt on vorm Kaitseliidus organisatsioonilise ühtekuuluvuse väliseks tunnuseks. Ühine välimus ja ühine riietus aitab süvendada ühistunnet ja liita kõiki Kaitseliidu liikmeid üheks pereks. Ainult sellase kooskõlarikka perena on Kaitseliidul võimalik täita peagu kõiki elu-, riigi- ja kultuurialasid haaravaid ülesandeid.

Eriti on Kaitseliidu töö pühendatud rahva omakaitse arendamisele, järelikult ka oma liikmeile sõjalise kasvatusse andmisele. Iga rahvakaitse peab olema vormis, kui ta tahab välja astuda võimsalt. Vorm on massi ühendajaks ja kaasakiskujaks. See annab jõudu ja julgust koos tegutseda ja relva kanda oma riigi ja oma kodu kaitseks ja kasuks.

Vormil on ka suur mõju isiku endakastatamisele. Juba väliselt sunnib vorm isikut esinema vormile vääriliselt. Nüüd ei ole kaitseliitlane enam enda väljendajaks, vaid ta on ka Kaitseliidu au ja nime otseseks kandjaks. See kõik mõjub distsiplineerivalt ja niisugune vaba distsipliinile alluvus kasvatab isikut ka sisemiselt. Teadmine, et kuulatakse suure pere liikmete hulka, tõstab iseteadvust ja sunnib ka meid tegutsema selle pere ja oma hea nime ja kuulsuse tõstmiseks.

Need hüved vormi kasuks vihjavad sellele, et kaitseliitlased peaksid vormi kandma veel tihedamini kui nad seda on teinud senini. Nad on eeskujuks kodanikele ja aitavad seega meeletuleta meile kõigile, et oleme alati valmis oma maa kaitseks.

Iga kaitseliitlane ja kodanik teadku, et vormikandmine on kaitseliitlase aukohustus. Kaitseliidu vorm võib olla kaitseliitlasele ka peoriieetuseks, see on auvorm, kuna ka Kaitseliidu töö on igapäevase auks.

Seepärast kaitseliitlased kannavadki vormirietust.

Alf. Kivirähk.

NKK üleriigiline samariitlaste täienduskursus

Naiskodukaitse Kesksuuhatus korraldas k. a. jaanuarikuu lõpul üleriigilise täienduskursuse Naiskodu-

kaitse samariitlastele. Kursuse asukohaks oli Valga, kuna Valgas, raudteelaste kodus, leidusid vastava ruumid rohkearvulisele kursustele-perele ühiskorteri-riks. Ühistohtlustamist korraldas Valga NKK ringkond. Loengud peeti Valga Kaitseliidu ruumides.

Kursusest võttis osa rohkesti samariitlasi kõigist NKK ringkondadest. Kursuse eesmärgiks oli uuendada ja täiendada samariitlaste teadmisi ning ühtlasi selgitada samariitlaste teadmiste ellurakendamise küsimust.

Kursuse juhatajaks oli NKK sanitaarosakonna vanem dr. L. Juhkam, abiks dr. A. Joa-Hiie. Kursuse aujuhatajaks valiti pr. Aaremäe, Valga ringkonna esinaine.

Kursuse avamisel, mis toimus Valga Kaitseliidu ruumes, viibisid NKK esinaine pr. Männik, Valga sõjaväe, omavalitsuste, Kaitseliidu ja Läti NKK esinadaiad, esinedes sõnavõttudega. Kursuse lõpul külastas kursust Kaitseliidu Peastaabi ülem kol. J. Maide ja Sõjaväe Tervishoiu Peavalitsusest kol. Koitmets.

Kursuste kavast oli terve rida loenguid tervishoiu alal.

Peale kava käsitleti lektorite poolt veel samariitlaste tööle rakendamise küsimust oma ümbruskonna kasuks. Rõhutades samariitlaste tähtsust meie rahva tervishoiu alal võeti teatavaks järgmisi põhimõtteid: Iga üksikisiku tervishoiuliste teadmiste tasemest ole- neb rahva üldine tervislik seisukord. Riikides, nagu Norra, Rootsi jne., kus rahva kultuur, samuti iga üksikisiku tervishoiuliste teadmiste tase, on kõrgel, on imikute surevus 4—5%, meil Eestis — 9%. Tervishoiuliste teadmistega isikuist ei ole kunagi küllalt. Mida rohkem on rahva hulgas teadlikke isikuid tervishoiu alal, seda edukam on võitlus igasugu haiguste vastu, seda kiiremini suudetakse korraldada esimest abi õnnetuste puhul, seda rutemini suudetakse panna piir nakkushaiguste levimisele ja seda vähemaks muutub imikute surevus. Kuigi NKK samariitlaste pere ulatub ligi 3000-ni, peeti soovitatavaks, et see alatiselt suureneks ja et samariitlaste teadmisi täiendataks. Arutades samariitlaste tööle rakendamise küsimust oma lähimas ümbruskonnas, eriti maal, peeti soovitatavaks, et iga küla samariitlastest koondis valvaks selle järele, et nende külas iga imik kasvatataks ja toidetakse vastavalt tervishoiu nõuetele, millega loodetakse ära hoida imikute rohket seedimisriketesse suremist maal.

Sisuliselt õnnestus kursus kõigiti hästi. Ettenähtud kava töötati läbi maksimaalselt. Hoolimata pikast kavast ja piiratud ajast töötati suure huvi ja innuga. Kursuse lõpul korraldati kursustele kirjalik katsetöö. Kursuse lõpetanud samariitlased said vastavad tunnistused. Kursuse teoreetilise töö lõpul sooritati ekskursioone Läti-Valka, Läti Naiskodukaitsega tutvumiseks, Tartu E. Tervishoiu Muuseumi ja gaasi-varjendisse.

Sellane NKK samariitlaste üleriigiline täienduskursus oli esmakordne.

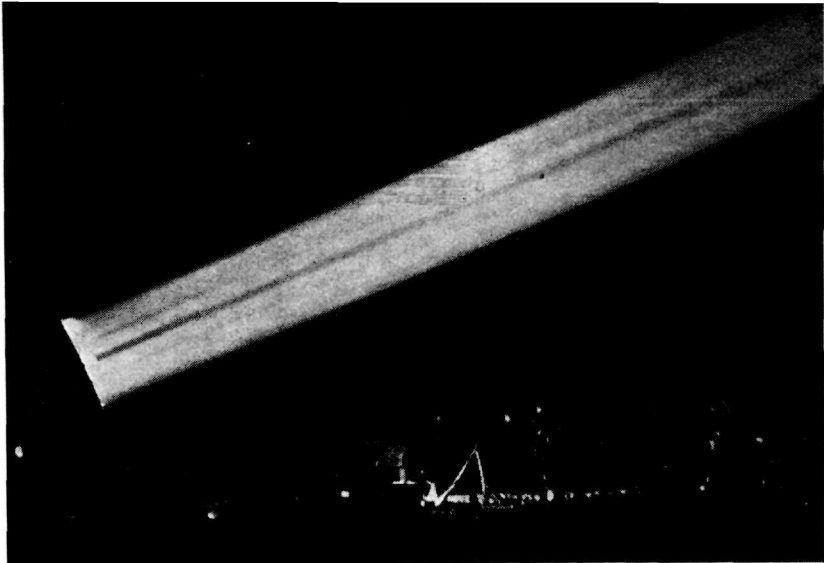
Õhuohust tulevikusõjas

Tänapäeval on kõik riigid ühevõrra mures raske ülesande lahendamisega — kuidas kaitsta sõja korral riigi elulisi keskusi vaenlase õhulaevastiku rünnakute vastu, sest juba sõja esimestel päevadel, väga tõenäoselt isegi enne sõjategevuse algust maa peal, võime oodata pommituslennukite rünnakuid mitte üksi rinde lähedases rajoonis, vaid ka kaugel sisemaal, tagalas. Mida väiksem on riigi territoorium, seda kättesaadavamad on vastase lennuväele riigi elulised keskused. Rahvarohked linnad, raudteede sõlmpunktid, tehased, laod — kõik need on vastase lennuväele ihaldatavateks ründamisobjektideks, mille purustamisega võiakse halvata elutüksooni riigis, takistades sõjaväe mobilisatsiooni ja koonduseolusid rindele, maha suruda rahva meeleolu ja võitlustahet. Rahuliku kodaniku elu on samuti hädaohus kui võitlejal rindel.

Et vähendada vastase võimalike õhurünnakute mõju, tuleb luua juba rahu ajal laialdane tagala elanikest koosnev õhukaitseorganisatsioon, kes oleks alaliselt valmis tagala asutuste ja kaaskodanike elu ja vara kaitseks, sest sõjavägi üksi ei suuda kindlustada tagala julgeolekut välise vaenlase vastu, kui see tuleb õhu kaudu.

Tuletõrje võitluses lennukelt heidetud süütepommidega

Helgiheitja otsib õisel taevafoonil vaenulisi lennukeid

Meil on sellaseks organisatsiooniks kodanlik õhukaitse (KÕ), mis jaguneb oma korraldamise ja teostamise iseloomult:

1. riigi- ja omavalitsusasutuste ning -ettevõtete ja eraasutuste ning -ettevõtete KÕ-ks;
2. kodanike üldiseks KÕ-ks;
3. kodanike endakaitseks.

Et tõmmata kaasa elanike laiemaid hulki kodanliku õhukaitse tegevusele oma perekonna ja kodu kaitseks õhu- ja gaasiohu vastu, selleks korraldas Tallinna Vabatahtlik Kodanliku Õhukaitse Ühing Tallinnas läinud kuus õhukaitse propagandapäeva, millest osavõtt kujunes elavaks ja rohkearvuliseks. Propagandapäeval pöördi peamine tähelepanu elanike igakülgele tutvustamisele mitmekesiste endakaitse meetoditega võimalike õhurünnakute korral.

Õhukallaletunge täiesti vältida on väga raske isegi tugevasti õhukaitse abinõudega varustatud riigil — küll aga võiakse kainelt ja teadlikult talitades vähendada ohvreid miinimumini. Õpiseid selleks pakub laialt möödunud maailmasõda.

Kui jälgida maailmasõjaaegseid kahjusid, siis olid need algul iga uue relva tarvitusele võtmisel suured, kuna ei osatud veel end nende vastu kaitsta. Hiljem, kui õpiti uut relva tundma ja sellele vastavat kaitse-distsipliini pidama, vähenes relva mõju tunduvalt. Õeldu on täiel määral maksev ka tagala kohta ja kinnitab meile, kui suur tähtsus on distsipliinil ja oskusel õhurünnakute puhul.

*

Maailmasõja päevil, s. o. 1914.—1918. a., korraldasid sakslased Inglismaale kogusummas 111 õhurünnakut, neist 52 õhulaevadelt ja 59 lennukelt, kusjuures visati alla üldse 8500 mitmesuguse suurusega pommi, mille kogukaal ulatus 300 tonnini. Õhulaevade rünnakuil sai surma 556 ja vigastada 1357 inimest, lennukite rünnakuil oli surnuid 857 ja vigastatuid 2050. Tekitatud ainelist kahju hinnati 3 miljoni naelsterlingini. Seega oli ühel või teisel viisil kannatada saanud kogusummas 4820 inimest, mis on võrdlemisi väike arv, võrreldes iga-aastase liiklemisohvrite arvuga Inglismaal: 7000 surnut ja

250.000 vigastatut. Läbisegi tuli Inglismaal iga allavisatud pommi kohta 16 surnut või vigastatut provintsis ja 52 Londonis. Päevaseil rünnakul tõusis see arv Londonis 77-ni. Viimane asjaolu väärrib tähelepanu, sest sellest nähtub, et surma- ja vigastusjuhtumid vähenevad 50 protsendi võrra, kui inimesed asuvad hooneis. See on veel vägagi tagasihoidlik hinnang, sest Inglise õhujõudude ohvitser Charlton oma raamatus „Sõda Inglismaa kohal“ kinnitab, et kakskümmend tonni päeval allavisatud pomme tekitab niisama palju surma- ja vigastusjuhtumeid kui viiskümmend tonni öösel. Seega on õhurünnakud päeval kaks ja pool korda mõjuvamad. Seejuures ei tohi unustada, et juhul, kui inimesed ei asu hooneis, võivad tekitada palju kahju ka omad õhukaitsekahurid. Ülalmainitud teose autor meenutab juhtumit maailmasõja päevilt, kus selle läbi oli kaotusi ühel korral 20 ja teisel 27 protsenti kogu kaotuste üldarvust, sest tuhanded granaadikillud, mis vilistades maapinnale tagasi sajavad, on tunduvalt ohtlikumad kui pommid vastase lennukilt.

Suurim õhurünnak maailmasõja vältel leidis aset 13. juunil 1917. a., mille sakslased teostasid Margate'ile, Essex'ile ja Londonile. Sellest rünnakust võttis osa kogusummas 22 lennukit. Tulemuseks oli 162 surnut ja 432 vigastatut, seega kaotusi inimeludes vaid veidi enam kui Hartlepooli, Scarboroughi ja Whitby pommitamisel sõjalaevadelt 16. detsembril 1914. a., mil sai surma 137 ja haavata 592 inimest.

Vaenuliste lennukite rünnak tööstuslikule keskusele

Sakslaste kaotused õhurünnakuist ulatusid maailmasõjas nende endi andmeil 720 surnuni ja 1754 haavatu- ni, kuna hävitatud varanduse väärtust hinnati 1.175.000 naelsterlingile.

Ülaltoodud arvudest nähtub, et Saksagi kaotused inimeludes olid väikesed ning ka varanduslikud kahjud tähtsusetud. Ainuüksi tulikahjustest tekitatud laastan- gut hinnatakse Saksamaal 20 miljonile naelsterlingile ning rottidest sünnitatud hävingut Suur-Britannias 70 miljonile naelsterlingile aastas.

Et sooritada lennukilt säärase ulatusega kahjusid, peaks sooritama tohtu hulga pommitusretki, hooli- mata lennuasjanduse järjekindlast tõusust ja pommitus- tehnika võimsast arengust. Kuid siinjuures ei tohi unu- tada, et need 300 tonni pomme, mis Inglise saarteriigi maa- alale alla pilluti kogu maailmasõja vältel, võib tänapäeval kergesti visata alla juba ainsal pommitus- rünnakul. Mida tähendab üks säärane rünnak, seda näitas juba piltlikult Itaalia-Abessiinia vaheline kokku- põrge. Ehkki tähendatud sõja lõpufaasis oli itaallasil kasutada kõigest 500 masinat — nendestki paljud vana- tüübilised — sooritati nendega ometi 872 pommitus- rünnakut ja visati alla 1700 tonni lõhkeainet ning 1000 tonni toidumooni ja varustust. Kui kogu see kandam — 2700 tonni — oluks lõhkeaine ja oleks visatud maailmasõja päevil alla Inglise saarteriigi maa- alale, siis oleksid kaotused surnute ja haavatute näol tõu- nud juba 43.380-ni, aga mitte enam 4820-ni. Edasi, Itaalia-Abessiinia sõda vältas pool aastat, maailmasõda neli aastat. Kui kaotuste üldsumma kasvatada veel 8-ga, tõuseks see 347.040-ni. Seega keskmiselt 7230 sur- nut ja haavatut kuus. Kuid 500 lennuki asemel võib vastane panna välja 1000 lennukit, seega oleks kesk- miselt 400 kuni 500 kaotust päevas. Kuigi need arvud ei tundu ühele distsiplineeritud suurrahvale ületamatu- na, võivad need distsiplineerimata suurrahvale ker- gesti saada saatuslikuks, kõnelemata väikerahvastest.

Kui me pöördume füüsiliste kaotuste — surnute, haavatute ja purustuste — juurest moraalse mõju, hir- mutunde, juure, saame sootuks teissuguse pildi. Näi- teks oli aastal 1916 kolmteist säärast nädalat, mille kestes peaaegu iga päev Clevelandi piirkonnast lenda- sid üle Saksa lennukid — harva rohkem kui kaks ma- sinat korraga. Selle tulemusena langes rauatoodang selles piirkonnas 390.000 tonnini, s. o. $\frac{1}{6}$ -le aastapro- duktioonist. Samuti langes septembris 1917 ühe suure riidevabriku toodang 40.000-lt ülikonnalt 5000-e üli- konnani. Pühapäeva õhtul, 30. septembril 1917, kus õhurünnak Kentile, Essex'ile ja Londonile nõudis ohv- riks vaid 14 inimest surnuina ja 38 haavatuina, läks töö Woolwichi arsenalit täitethastes üle 75 protsendi tagasi. Normaalselt päevas 850.000-st padrunist koos- nev kuulipilduja varustuse toodang langes nullini ja granaatpadrunite produktsioon 125.000-lt 46.000-ni. 0,303-tolliliste padrunite „Mark VII“ tootmine läks 29. septembriga lõppeval nädalal poole peale normaalsest 10 miljonist. Isegi valealarmide tulemuseks oli, et ter- ved töökojad jäid 24 tunniks inimestest tühjaks. Kui kõik see leidis aset juba väikeste ja tähtsusetute õhu- rünnakute korral maailmasõja päevil, mis sünniks siis tulevikusõjas, kui seal peaks valitsema samasugune dist-

sipliinipuudus. On vaid üks vastus — tööstuse täieline laostumine.

Esitatud andmeist jätkub selleks, et näidata, kui võrd šokeerivat mõju avaldavad õhurünnakud rahvamassi närvidel, mille tulemuseks on hulgaline tagasimineki tootmisprotsessis. Teiseks võivad õhurünnakud kutsuda rahvahulkades esile massilise paanika. Nii näiteks langes 1917. a. keskpaigu Margate'i elanike arv 30.000-lt 16.000-ni — tervelt 14.000 elanikku olid linnast jalga lasknud. Õhurünnakul Londonile 24. septembril 1917. a. sai surma ainult 15 ning vigastada 70 inimest, kuid hoolimata sellest otsis 100.000 inimest varju Londoni allmaaraudtee-jaamades. Rünnak kordus järgmisel ööl ja juba vallutas 120.000 inimest allmaajamada. Mõlemad rünnakud tekitasid säärase närvliku õhkkonna, et 26. ja 27. septembril, mil polnud ei rünnakut ega ka hoiatussignaale, hakkasid inimesed kell pool kuus pärast lõunat iseenesest allmaajamadesse valguma. 16., 17. ja 18. veebruaril leidis jällegi aset kolm õhurünnakut, kus sai surma vaid 33 ja haavata 38 inimest, kuid hoolimata sellest valgus allmaajamadesse varjule 300.000 inimest.

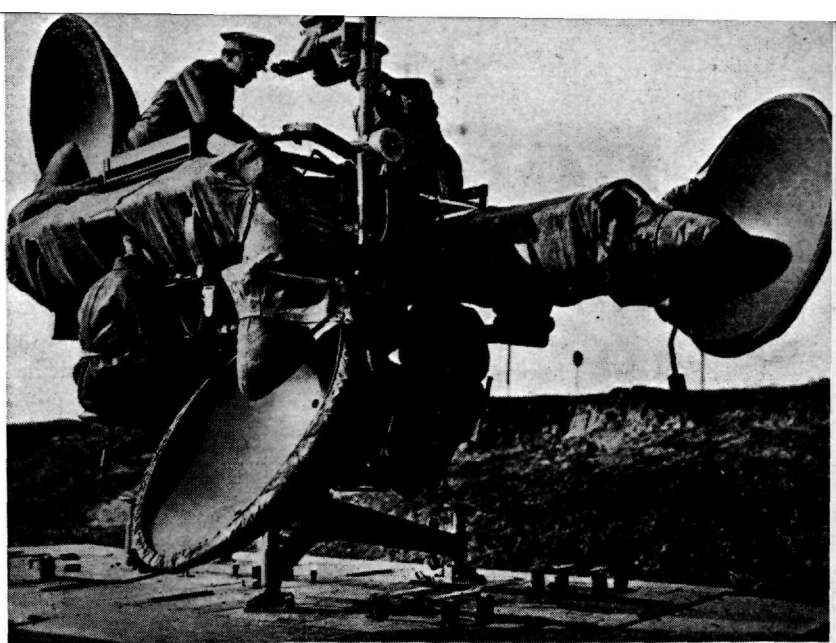
Kui esitatud arvud üldse midagi ütlevad, siis kindlasti seda, et õhurünnaku moraalne mõju on ulatuselt tunduvalt suurem selle füüsilisest mõjust. Seepärast on ka moraalne kaitse, s. t. distsipliin, paanika eest hoidmiseks kaugelt tähtsam kui kaitse vasturünnaku näol. Kuigi ei saa eitada ka vasturünnaku tähtsust, et tohi ometi unustada, et sõdivad pooled on suutelised vasturünnakut edukalt läbi viima vaid siis, kui neil jätkub moraalset valmisolekut vastase õhurünnakute talumiseks, teiste sõnadega — rahvuslikku distsipliini. Võime naljatada hirmu üle, trotsida hädaohtu, jätkata oma igapäevast tegevust ja hoida seega eemal paanikat on omadus, mis paneb kindla aluse võidule, sest see annab oma võitlusjõududele vaba tegutsemisvõimaluse nii rünnakul kui ka vasturünnakul.

Midat tuleks siis ette võtta moraalsete kaotuste vältimiseks vastase õhurünnaku korral?

Kõigepealt kõigi linnade elanikkonnad tuleksid jagada kahte suure gruppi: aktiivsesse ja passiivsesse. Esimesse gruppi kuuluksid kõik isamaaliselt mõtlevad mehed ja naised, kes tahavad lasta endile õpetada kodanliku õhukaitse ülesandeid ja kaitse meetodeid. Teise gruppi kuuluks elanike suur mass, kellelt nõutakse vaid seda, et ta õhurünnaku korral jälgiks käsku ja korraldusi, mis talle antakse tänavale ja avalikele platsidele ülesseatud valjuhääldajate kaudu.

Missugused on need käsud ja korraldused?

Kuna aeg on piiratud, peavad kõik antud korraldused olema säärsed, et neid oleks võimalik läbi viia kõige enam kahekümne minuti jooksul. Nende korralduste hulka kuuluvad:

Moodsa armee tundelik kõrv — kõlapüüdeaparaat, mis määrab ära vaenuliste lennukite kallaletungi suuna

1. Sissepääsu sulgemine elanikele kõigisse neisse asutustesse ja ettevõtetesse, kes peavad jätkama oma harilikku tegevust ka õhukallaletungi olukorras, nagu raudteejaamad, posti- ja telegraafiasutused, sõjavaruustuse tehased, valitsusasutused j. t. See on vajaline selleks, et ära hoida nendes kohtades rahvakogunemisi, mis võiksid pidurdada ametiasutuste tööd.
2. Kaugekõnede sulgemine kõigeks muuks peale ametlike kõnede, et takistada paanika levimist.
3. Korraldus valjuhääldajate kaudu rahvahulkadele tänavailt lahkumiseks ja lähedastes majades varjuotsimiseks.
4. Teadete levitamine radio kaudu õhurünnaku iseloomust ja ulatusest.
5. Korraldus kõigi aktiivgruppide kokkukutsumiseks rünnaku tagajärgede likvideerimiseks.
6. Kogu rünnaku kestes lakkamatu selgituskõne ringhäälingu kaudu rahvale õhusõja iseloomust ja meetodeist, selleks, et tema aju oleks alati tegevuses ning mõtted juhitud kõrvale käesoleva silmapilgu sündmusilt.

Kui eelolevad korraldused täidetakse tõrkumatult ja kui elanikel endil on kindel ettekujutus kõigest sellest, kuidas käituda õhurünnaku korral, siis on moraalsed kaotusedki tunduvalt väiksemad, kuna ainelist kahju ja elukaotusi niikuinii täitsa ära hoida ei saa. Moraalse kaotuse — hirmu ja segaduste — läbi tekitatud kahjud on aga sageli palju suuremad kui otsesed kahjud ning need võivad põhjustada kogu sõjaväe kokkuvarisemise. Kui sageli on sõjad lõppenud kaotusega just seepärast, et tugeval armeel jäi süda nõrgaks.

H. N.

Põhja-eestlaste algkodu otsingul

Eestlased oma keelemurdelt teatavasti jagunevad kahte rühmitusse — põhja- ja lõuna-eestlased. Esimeste keel on saanud meie kirjakeeleks, kuna L.-Eestis kuuleme kirjakeelest suuresti erinevaid murdeid. Murdepiiriks peetakse joont, mis läbib Pärnu-Viljandi-Tartu-Emajõgi kuni Peipsi järveni. L.-Eesti murre evib sugulust soome keelega palju rohkem kui meie P.-Eesti keel — kirjakeel, millest järeldub, et Soome on rännanud omal ajal meie praeguste lõuna-eestlaste esivanemaid. Kuidas aga sattusid põhja-eestlased Soome lahe rannikule, seda küsimust pole seni ajaloolased kuigi põhjalikult käsitlenud. On nimetatud möödamilles, et hulk aega pärast esimeste eestlaste asumist nende praegusse kohta on üks osa eestlasi tunginud Soome lahe rannikule ja „ukseks“ sinna nad on kasutanud teed idast — Peipsi järve ja Soome lahe vahemaad. Nii on põhja-eestlaste sisserrännu suunaks seni meil peetud idapoolset teed. Sellele oletusele aga ei ole lisatud juure õigustavaid põhjendusi.

Viljandi kirikuõpetaja August Westren-Doll, kes on tuntud innuka ajalooürijana, astus hiljuti avalikuse ette uue oletusega põhja-eestlaste algkodust, millest ta refereeris Viljandi Rahvaülikoolide Seltsi koosolekul. Referent kinnitas, et põhja-eestlaste algkodu ei tule mitte otsida idast, vaid läänest. Põhja-eestlaste algkoduks tuleb pidada Lõuna-Kuramaa ja Ida-Preisimaa vahelist ala Visla jõe suudme piirkonnas. Selle hüpoteesi õigustamiseks referent tõi ette rea küllaltki huvitavaid andmeid.

Vahepeal olgu tähendatud, et P.-Eestis esineb õige sageli „vere“-lõpulisi kohanimed, missuguseid L.-Eestis leidub ainult üksikuid. Seda lõppu on vanasti häälendatud pikalt — „veere“ ja vastavalt sellele on ka kohanimed kannud pikalõpulist „veere’t“. Nii on olnud näiteks Olustveere, Sürgaveere jne. „Veere“-lõpp on tulnud sõnast „veeretama“ ja selle algmõisteks on muistsete eestlaste juures olnud „alet veeretama“ — alet tegema. See mõiste on aga omakorda ühenduses põlluharimisega, mis vihjab asjaolule, et põhja-eestlased pärast sisserändamist oma praegusele asukohale on hakanud kohe agaralt metsi põlluks harima. Kuna on teada, et eestlased rändasid üle lahe Soome umbes 300 a. pärast Kr. sündimist, siis põhja-eestlaste sisserändamise ajaks tuleb pidada umbes sama aega. Põhja-eestlased omasid nähtavasti suurema kultuurilise jõu ja nad said peagi valitsevaks rahvaks eestlaste praeguses kodus, kuigi meie maal juba õige ammu enne seda elutsesid meie esivanemad, kes jäid maa lõunapoolsesse ossa.

Põhja-eestlased evivad suurt sugulust kuralastega, mida tõendavad nende juures rohkesti leiduvad sugulussõnad ja -nimed. 1229. aastast kõneleb üks ürik (paavsti saadiku leping kuralastega) „kiligundadest“, millesse oli jagatud Kuramaa. Need olid kihelkonnad, missugust jagamist hiljem leiame ainult põhja-eestlaste

juures. Edasi on rida sellaseid esemete nimetusi: „vickten“ — vikat, „ture“ — tuur j. t. Kuralaste juures oli maksustamine „vikete“ pealt, missugust maksustamise viisi hiljem leiame ainult P.-Eestist, Tallinna ümbruskonnast, kuna mujal maksustati adra pealt. Aastast 1235 kõneleb mingi ürik (leping ordu ja kuralaste vahel) sõjakohustuse kandmisest „maleve’s“ (ka „malevea“), „maleveaga sissetungimisest“ ja muust, millest ilmse selgusega võime lugeda välja maleva nime, mis meil veel tänapäeval on tarvitusel. Aastast 1350 on Kuramaalt leitud piirivalvurite nimestik, kus leidub rida eestlastele sarnaseid nimesid: Viliende, Vesike, Ylo, Lapse, Valdelemp, Lemathe j. t. Ka meie muinaskangelase Lembitu nime leiame tollest ajast kuralaste juures õige sageli. Nii on nimetatud: Lembiten, Lembiten ja selle nimega seotud isegi valitseja nime. Samuti leidub eeltooduile õige sarnaseid nimesid hiljem P.-Eestis Daani hindamisraamatus. Isikunime „Viliende“ peetakse ka Viljandi nime eelkäijaks. Kuigi on hiljem püütud seletada, et Viljandi nimi on ühenduses maa viljarikkusega, ei näe see olevat õigustatud juba sellepärast, et Viljandi nimi oli lossil ja linnal, mil viljarikkusega polnud midagi ühist, ja maa oma viljarikkusega kandis hoopis teist nime. Ka leidub peale Viljandi linna veel Viljandi-nimeline küla põhjarannikul.

Vanad ürikud nimetavad kuralasi kuulsateks mersõitjateks, samuti eestlasi, ja sageli nimetatakse nende mereretki koos. See omakorda lubab oletada, et põhja-eestlased kasutasid oma praegusse asukohta rändamiseks mereteed, mis on ka täiesti loomulik, sest sama teed on läänest Eestisse sissetungimiseks kasutanud ka rida teisi rahvaid hilisemal ajal: sakslased, rootslased, daanlased j. t. Siia asudes tõid eestlased kaasa ka oma nime, sest enne põhja-eestlasi meie kodumaal elavaid esivanemaid ei nimetatud veel eestlasteks. See nimi ulatub tagasi esimesse sajandisse pärast Kr., mil Rooma kirjanik Tacitus nimetab germaanlaste idapiiril elutsevat rahvast „Aistid“ (ka „Aestui“, „Aestii“ j. m. teisedid). Germaanlastega kui oma piirirahvaga kokku puutudes omandasid eestlased neilt rea nimetusi, mis hilisemas kaubanduslikus läbikäimises jäid püsima ja on säilinud tänapäevani. Praegu leidub Ida-Preisimaal sageli kohanimed, mis on sarnased eestipärastele kohanimedele. Nii on Meemel (Klaipeda) tõenäoliselt tulnud isikunimest Meeme, mis on täiesti eestipärane. Samuti on Liibav varem olnud lihtsalt „Liiva“, mis endastmõistetavalt tähendab eestipäraselt liiva.

See põhja-eestlaste algkodu otsing peaks andma küllalt tänuväärseid tööd meie ajaloolastele ja uurijatele ning asjasse sügavamal süvenemisel võidakse leida veel mõndki huvitavat, mis toob valgust meie esivanemate muinashämarusse ja lubab julgelt kinnitada nende hälli aset.

V. K.

Suured rahutused, mis on veerenud üle meie maa, on muutnud selle teissuguseks. On palju varemeid ja palju uusi ehitusi — nagu pärast maavarisemist. Kuid ka inimpõlv on muutunud. Vähehaaval eesriide taha kaovad vanad lätlased. On tulnud uus sugupõlv. Need, kes on elus läbi löönud. Uued ja teissugused on nende mõtted ja ka näod. Neid me näeme iga päev. Kuid on meeldiv heita pilku ka aastate taha, kokku puutuda vanemakoeliste lätlastega. Veel võib neid siin-seal näha nagu suure rahu ja suure moraalsuse vastukaja.

Näe, seal on vanad sugulased Järvela ja Alalaas kaugemast, rahulikumast Daugava-äärsest nurgast ja metsadest. — Taliööd on pikad ja aeg vaba, siis on küllasõiduvoor. Järvela laseb hobuse ette rakendada ja sõidab Alalaane poole, kord aastate tagant.

Järvela on raugaeas — sajast puudub vaid viisteist aastat. Ta on juba puhkusel, talu valitseb väimees. Noor põlv on tulnud maailma. Jorgis, vana Järvela, on hallipäine, tasane, vesiste silmadega, mis on sinised kui lapsel ja ka nacrätlevad. Pikad hallid vurrud puhtaksatud näol. Habemeajamine on vanal ikka veel aukohus, nagu kogu eluaja — sest pole ju tema mingi vene papp. Oh Jumal, kus need aastad, need aastad! Põgenike aja on Volga ääreski elanud. Üks poeg on sõjas langenud, teine jäljetult kadunud Siberis insener-kolonelina. Naine on ammu kalmistul.

Kuid nüüd on pühade aeg — nagu ennevanastigi, kui võib hüpata saani ja, kellukeste helinal ning lume tuisates jalaste ümber, külla sõita.

Tal on seljas hiiglakasukas kraega, tugevasti kokku tõmmatud vana väljaõmmeldud pärlivööga, jalas soojad saapad. Saanitekk on hoolikalt jalgade ümber mässitud. Nüüd ta sõidab ja mõtiskleb... Mõtted vahelduvad aastalt aastale, samuti nagu salud, niidud, metsad ja talud ta teel.

Ja vastu õhtut ta jõuabki Alalaane poole: kolmkümmend kilomeetrit on maha sõidetud. Alalaanel nende aastate jooksul on läinud halvemini. Sõda on ära pühkinud ta hooned maa pealt. Tall ja küün on küll uuesti üles ehitatud, kuid elumaja — see on ainult ajutine. Ta on ükski. Poeg on Vabadussõjas langenud. Kes teab, kellele jääb talu. Ta on veel vanem kui Järvela, ta onupoeg. Sajast Alalaanel on puudu vaid üksteist aastat. Tema elu, kui seda keegi suudaks jutustada, oleks legend.

Nüüd ta elab oma kambris, väheldases elumajas. Teises otsas on üürilised, kes nüüd valitsevad ja kasutavad suurt talu. Tema elab neist täiesti lahus.

Kui Järvela saan peatub maja ees, kargab talle kallale kaks tigidat lõrsejat ja ajab jalule kogu maja rahva, tuldagu vastu võtma vana suurperemeest.

Tuleb välja ka Alalaas. Tal on valge habe, mis alati, kogu elu aeg, on hästi korras hoitud. Hoopis teist-

viisi kui onupoeg Järvelal. Pea on paljas — ainult vähekeese juukseid palistuses. Ta näeb välja nagu prohvet evangeeliumiramatute piltidel. Kuivavõitu, heasüdameline, veel küllalt liikuv.

Ta vaatab nagu mitte uskudes, kuid siis hüüatab: „Ja tõepoolest nagu Järvela! Jorgis! Ah sõitsid lõpuks küll... Kulla vennas! Ometi kord!“ Ta painutab pea Järvela krae juure, mis tähendab suudlust. Silmad tal on muutunud märjaks... Ruttu pühib ta pisarad.

„Noh, mõtlesin, eks kord pea ikka niikuinii sõitma, Andres, kuni veel elus oleme,“ vastab Jorgise madal hää, ning ta astub saanist välja.

Nüüd mõlemad ennemuistsed noormehed on Andres kambris ja reisimees tõmbab seljast kasuka ning silub vurre.

„Noh, kuidas siis — veel vaatad maailma?“ küsib Jorgis Alalaanelt.

„Noh, nagu näed — pean veel vastu, vennas. Mis sa ikka teed.“

Nad mõlemad on vaid sugulased, kuid kõnetades nad nimetavad üksteist vennaks. Nii elav on nende veresugulus ja suguharu ühtekuuluvus.

Alalaas elab ükski, päris ükski. Majapidamise eest hoolitseb vana Edit, kes enne sõda on juhtinud majapidamistöid Järvestu paruni juures.

Kuni mõlemad sõbrad keskustlevad sündmusist riigi elus, — sest nad loevad agarasti ajalehti, — paneb Edit lauale küpsetatud singi, hautatud kapsad, või, pirukad ja suure ümarguse teekannu kuuma teega ning palub lahkesti lauda. Tuba on soojaks köetud. Lamp põleb heledasti. Väljas tuiskab lund, mis matab kinni teed. Tuisaku, matku. Järvelal pole ruttu. Tal pole mujal enam ühtki sõpra — kõik on juba manalas. Ainult siin, Alalaane pool, on veel vana muistne aeg — roosiline aeg, kuna nad mõlemad Alalaanega on elanud ühel ajal.

Nüüd algab suur pidutsemine, kus kaob nüüdne aeg, vanadus, ja nagu imepuu taliöö ja juttudes lööb õitsele noorus ja kergib esile igasugu sündmusi.

Kui mõlemad sõbrad istuvad ja on pidusööminguga algust teinud, tõuseb äkki Alalaas üles ja toob kapist pudeli omatehtud napsiga. See on piiritus, mis on kallatud seisma kirsimarjadele. Ja siis on veel üks rohekast värvi jook. See on pandud seisma peentele metsarohutudele ja sel on araki maitse. Neid rohte tunneb Edit ja juba lapsepõlvest saadik ta on valmistanud parunile seda likööri, millest on peetud nii suurt lugu.

„Kas mäletad, Andres, säärast me jõime su pulmas. Kui sa oma Anete koju töid. Tore pulm oli. Vist viis päeva.“

„Jah, viis päeva. Meie ju, need lähemad, veel kaks päeva... Kokku terve nädal. Ja pulmalisi oli üheksast vallast — sada kaksikümmend.“

„Noojah, neid sugulasi oli meil terve hulk. Ei suutnud kõiki teadagi,“ heidab Alalaas käega.

„Tol korral sai joodud, jaah...“ sõnab Jorgis ja korrastab oma valgeid lopsakaid vurre. „Kas sa mäletad, see Riia sugulane — laskeriistade meister — oli saatnud Anetele pulmakingiks selle prantsuse joogi šampanja. Jõime nagu vahtu.“

„Noh, see ju oli ka sellesama aja paiku, talvel. Sa olid veel noor. Sa ju tõid meid kirikust koju. Mäletad — sõitsid nii, et sädemed sähvisid silmade ümber. Järvel kaldusime ümber.“

„Jaa, jah...“ naeris Jorgis. „Ja su noorik oli pulmas kriimustatud otsaesisega. Jah, pööraselt läks meil tookord. Aga kas ei elanud sa sellegipärast õnnelikult? Ei sellast kaunitari enam näe kui Taevala Anete. Jah, tookord, kui Riias oli see esimene laulupidu... Käis ringi, sädeles nagu päike. Kõik vahtisid vaid teda, kõik küsisid, kes see niisugune... Sinu pruut oli, Andres... Kuigi süda mul põles... Poleks sinu oma olnud, oleksin mina ära näpanud... Igalt teiselt oleksin üle võtnud... Tüdrukud armastasid mind. Kuid sinult, Andres, ma ei saanud sellest mõeldagi...“

„Jaa-jah, vennas, jah... Kus see aeg! Kus tol korral Järvestu parun oli temasse kiindunud. Aiva mõisa kutsus. Tead ju, et paruniga elasime sõbralikult“ — tuletab meele Alalaas. „Jahile koos, pidudel koos... Pöörane oli teine läti tüdrukuile. Aga kui ta kord nii oli peale käinud, siis ütelnud Anete, et ta olevat mulle lubaduse annud...“

„Ach so, so,“ öelnud parun, „ei siis ole seal enam midagi parata. Kui juba Alalaas on sinu oma.“

„Naljakas oli...“ ütleb jälle Jorgis ja naeratab nii isemoodi... „Kas mäletad — paruni öde, see tuline Margareeta. See keerles minu ümber, kuigi tal endal oli juba peigmees välja valitud, üks Liivimaa suurnik. Mustade juustega kui kaarna tiibadega. Tulised silmad... Kord mõisas — jaaniõhtul, kui „ligotasime“, tantsis tema vaid minuga... Ja siis haaras käest kinni ja lausus: „Jorgis, lähme männikusse jalutama... Lähme männikusse... Pöörane naisterahvas!“

„No, olid ju sa ka poiss tol korral, vennas. Tüdrukud värisesid kui nurmkanad, kui kull laskub peale. Ei teadnud rõõmust, mida... Eks viskame veel rohelist.“ Ja Alalaas kallab uue topsi.

Ning nad joovad ja kergitavad mälestusi. On ununud vanadus ja saatus. Nad elavad...

Seni on saabunud öö. Et ei oleks igav, Editil käsatakse keeta uuesti kuuma teed. Siis Alalaas toob kapist välja midagi kangemat ja valmistab kuuma punssi. Tuba täidab aroom klaasidest. Mõlemad sõbrad joovad pikkamisi ja keskustelevad pikkamisi — nagu vanad puud metsas.

Kuid siis kange ja magus jook hakkab soontes liikuma ja paneb neil vere kihama. Südamed hakkavad

kiiremini töötama, põsed õitsema ja jutt kõlab hoopis teisiti. See on valjem ja elavam. Nüüd vähehaaval nad taganevad elust ja ümbrusest hoopis kaugele ja matkavad nooreea teid, kujutledes end noorte meestena, kel pole vaja hoolida milllestki.

Järvela ei suuda oma õnne vaos hoida ja värisevi hääli alustab vana laulu kõrvist varsast kõrgeil jalul. Alalaas seltsib oma sügava mehehäällega, ja nad mõlemad, tundub, sammuvad kõrvuti muistseid radu.

„Kus mul oli kimmel tookord! See oli hobu!“ alustab Järvela. „Mõisahärradega võisin võistelda. Viisteist versta tunnis — see oli tühine asi. Sellega tõin oma naisukese Saukast. Kas mäletad, vennas, kuidas mul kord järvel läks? Oli külm aeg, lund polnud, kuid järv oli üle tõmmatud jääkirmega. Mul kerge saan, kerge kimmel — rakendasin ette ja otse üle järve. Jumaluke, jää paindub kui voodilina! Kodurahvas kisendab tagant järele, et ära sõida, ära sõida! Mina aga nähvasin kimlile piitsaga. Ja mis sa mõtled? Saani taga pragiseb ja paindub jää kraavina, kuid minu kimmel traavib. Hõljus kogu järvepind, aga ei suutnud murduda. Tor-mas üle kui maru. Hiljem hakkas endal hirm. Tuul oli, mitte hobune.“

„Noojah, jää sügiskülmas on sitke. Ainult koha peal ei tohi seista,“ lisab targalt Alalaas ja hakkab meisterdama klaasi uut kuuma jooki.

„Jah,“ lööb lõkkele Järvela, „krahv Šuvalov lubas tuhat rubla, andku ära, — ei annud. Oma kasvatatud. Kus ta mind kõikjal sõidutas! Kui tihti ei kolatud kõrtsis, kui tihti väljapidudel tantsitud, — kimmel viis alati koju. Kuid krahv seitsaadik asus minuga tülljalale. Kutsar oli minu peale kaevanud, et ma olevat noorlätlane ja mässaja. Noh, seda ma talle ei jätnud. Kord sõidab tema nelja mustaga jaama — tahab ülesõidukohas üle Daugava saada. Aga mina olen ees. Sõitku eest ära, krahv pidavat esimesena üle viidama. Ei, ütlen mina, siin on kõigil ühesugused õigused. Tema näitab mulle piitsa. Või nii! Hakkasin vuhtima oma piitsaga, piitsutasin teist kui kirjut koera kõikide nähes. Kogu linnake naeris... Naeris krahvgi tõllast vaadates, kuidas ma teda õpetasin... Jah, ei me osanud teed anda santlaagreile. Õigus pidi valitsema... Suured saksad!... Mine tea, kust need olid kokku tulnud — maailma rändurid, minemakihutatud võlgnikud või röövlid. Meie sugu siin juba tuhandeid aastaid elanud ja elab veelgi. Kus on nüüd need maailmakäijad? Kadusid kui hall hommikul!... Oh, armas Alalaas, kui hea, et me veel võime kokku saada. Mis sõbrad's nüüd enam, mis inimesed — masinad, mitte inimesed.“

Nad löövad klaase kokku, joovad kuuma jooki ning haukavad peale seakõrva ja pirukat. Väljas tuiskab lund, kuid siin löövad õitsele muistsed päevad lauludega ja sõprade jutuga. Jälle nad jõuavad noorusteile. Löövad õitsele toomingad ja uibud. Ning nad

K/ü. „EHITUSKIVI“

TALLINN, V.-KARJA 12-1

TELEF. 421-90, 455-30

joovad isamaa ja sõpruse õnneks. Ja siis Jorgis alustab oma vana armsat laulu:

Õnnista Kuramaad,
Seda leivamaad,
Kus elame...

Ta hää on värisev, kuid puhas. Ning Alalaas aitab kaasa. Pärast seda vaikivad mõlemad ja pühivad silmi, kuna sinna nagu oleks liiva pudenenud. Nad ei taha üksteisele tunnistada, et nad on olnud nii nõrgad ja on nutnud.

Hilja, pärast keskööd, kutsutakse Edit kolmandat korda, et ta keedaks uuesti kuuma teed. Täna öösel nad mõlemad on koos pikkade aastate tagant. Täna öösel aja sammul pole mingit tähtsust. Elu on juba elatud. Peab vaid veel vaatlema, kuidas see on korda läinud. Ja korda läinud on see hästi, ainult halastamatu saatuse on siia-sinna rebinud kohutavaid lünki. Ja ometigi lõpus tundub kõik nii ilusana.

Agas kui jook on uuesti valmis tehtud mitmesugustest mahladest ja mitmetest pudelitest, siis mõlemad jäävad nagu vaiksemaks.

„Kuule, Alalaas, kuidas sul on nende silmadega? Mul ajuti pole viga, on päris hästi, kuid ajuti nad jäävad nagu ähmaseks. Vaat, nüüd näen ma sind vaid natuke veel. Kuidas sina näed veel mind?“ Järvela tõesti ei näe enam hästi. Kuid mis sellest, muidu on hästi.

„Nii on, armas Järvela,“ vastab Alalaas, lastes oma valge vanaisahabeme läbi sõrmede. „Sa näid mulle nüüd nagu suure säraga ümber pea. Nii nagu oleksid sa püha...“ Punss on teinud oma töö.

Nad mõlemad vaatavad hetke vaikselt üksteisele silmi ja imevad veel tilgaviisi kuuma jooki.

Järvela lauluhing tahab jälle laulda ja, tuletades meele Alalaane viimaseid sõnu, ta algab:

„Vaikne öö, oh, kalla sa
Taevarahu südame...“

Ülevasti lauldes nad näevad jälle kaugeid minevikku, mil nad kooris koos laulsid ilusate neidudega ja taevas sädeles kui merivaik.

Lõpetanud laulmise, Järvela jääb tasaseks ja langeb pea. Silmad sulguvad. Maailm ujub tasa vaikusse...

„Sa vist tahad magada?“ küsib Alalaas. „Tule, saadan sind voodisse.“

Ja tähelepanelikult liiguvad nad mõlemad üle toa.

A/S. EESTISIID

Ketramis- ja kudumisvabrik, seadistatud 1932. a.
Valmistab kõiksuguseid riideid ja lõnga.

VABRIKU LAOD:

Tallinn, Viru t. 5, tel. 447-87	Petseri, Turuplats 17, tel. 1-19
Tallinn, Viru t. 14, tel. 443-97	Tõrva, Tartu tän. 2
Tallinn, Laadaplats 129	Rakvere, Tallinna tän. 25
Tallinn, Bekkeri as. nr. 5	Nõmme, Pärnu mnt. 90/92
Tartu, Poe tän. 2, tel. 10-17	Kuressaare, Lossi tänav 3,
Narva, Peetri plais 1	telefon 1-81
Viljandi, Tartu tän. 1, tel. 20.	Pärnu, Laidoneri 12, tel. 5-26

Eritellimiste vastuvõtmine. Restide müük.

„Armas venna... sa mu ainuke...“ sosistab Järvela. Ja, vaevalt suutnud tõmmata seljast kuue, ta vajub pikkamisi laia voodisse, pehmema ja soojana kui laps, ja pärast mõningaid silmapilke on juba kuulda tema tugevat hingamist, mis läheb voona üle toa. Ka Alalaas on leidnud oma voodi ja ainult siis, kui on juba täieline vaikus, tuleb sisse majapidajanna Edit ning kustutab lambi. Laual klaasides veel lõhnab jook. Selle aja jooksul maailm läheb oma rada ja toob inimestele uue aasta.

Kahe päeva pärast Järvela jälle istub saanis ja Alalaas saadab teda õrnalt ja hoolikalt, just kui sõidaks seal minema tema elu.

Siis nad suudlevad.

„Jumalaga, armas venna!... Jumal teab, millal nüüd veel...“

„Jumalaga, venna, jumalaga! Elagu teised oma elu edasi. Meie oleme pidanud vastu nagu kord ja kohus... Sõida tulevaiks pühiks meile. Teen õlut vana viisi.“

Tee läheb läbi laante, metsade ja järvede. Kelluke aisa man heliseb tasa. Ja kui möödub sõitja, jääb siia vaid vaikus ja lumi ja üksildus. Tema on olnud vaid nägemus.

Nooruse taashelk on välja kõlanud kaugusse puhta-häälisele kellukesena. Mõlemad sõbrad on jälle üksilduse võimuses.

Pea sulgub nende eluraamat päriselt, ja nad saavad ajalooks nagu nende esivanemadki oma ajastu ja kombusega.

Legendaarne lugu sangarlikust mordvalannast Vene-Prantsuse sõjas

See oli 1890. aasta märtsikuu teisel poolel, mõni päev pärast maarjapäeva, kui ma 40 versta eemal olevast Makaanovi külast, kus olin üle kuu aja metsaraiumist korraldamas, koju jõudsin, tol ajal Pihkva kubermangu Ratši mõisa. Muidugi oli mul esimeseks asjaks üle anda mõisaomanikule, senati advokaadile dr. v. Glauerile, sellekohane aruanne müügiks määratud ehituspalkide kohta.

Õhtuses teelauas oli mõisaomanik parimas tujus, sest palgid — arvuliselt üle 200.000 — olid üle ootuse kiiresti kõrgekaldalise oja ääre riitadesse välja veetud ja nüüd tuli ainult oodata kevadist suurvett, mil oja sügavuselt ja laiuselt muutub päris jõeks, et siis palgid parvetada sihtkohta.

Kuna aga oja kevadine kõrge veeseis kestis sagedasti ainult nädal aega ja tema kiire vool tekitas rohkesti kääruksid keerlevaid võrendeid, pidid parvetajad evima head oskust niihästi palkide sidumises kui ka palgiparvede juhtimises, ja selleks oligi juba 200 karjalast Äänisjärve ümbrusest välja kirjutatud.

Nende karjalaste tõttu sattuski laudkonna jutt soome sugu rahvastele, nende töökusele ja korralikule elule.

„Venemaal on palju soome sugu rahvaid. Riigile on see ainult kasuks, sest kuhu soomlane — kuulugu ta ühte või teise sugukonda — käe külge paneb, seal on edu vältimata. Näiteks elab siinpool Uurali mägestikku üle miljoni mordvalase, kes hoolimata segunemisest venelastega ja tatarlastega on säilitanud oma iseloomu. Mordva mehed ja naised on oma töökuse poolest tuntud, kuigi vahest riiklikult vähe hinnatud,“ jutustas majaperemees. „Ka nende vaprustest teab ohvitserkond nii mõndki lugu rääkida. Nii jutustas üks vana Vene-Prantsuse sõja veteran, auväärne hallpäine kindral, kord ühel Moskva kütiseltsi võidulaskmisel — sellest on hulk aastaid tagasi — ühest noorest ülilulgest neist, kes 1812. a. Vene-Prantsuse sõjas oli olnud kasakate atamaniks. Teda tunti tol ajal kogu sõjaväes „bjelokuuraja atamanka“, heledajuukseline naisatamani, nime all.“

„See on huvitav! Jutusta meile, isa!“ sõnas majapreili ja sellega ühines ka kogu laudkond, ja siis ta rääkis järgmise loo:

„See lugu kõlab legendaarsena, aga tal ei puudu tõe alus. Durovi perekonnas — ta nimi oli nimelt Nadežda Durov — on temast maaling. Pilt kujutab ilusat blondi neiu kasaka mundris, seistes hobuse kõrval, kes on oma pea usaldavalt nõjatanud tema õlale.“

„Aga kasakad on ju brunetid?“ imestas majaproua.

„See'p just ongi, mis annab talle teatava muinasjutulise oreooli, eriti aga just Zaporozje¹⁾ kasakate hulgas,“ tähendas jutustaja. „Ta ema oli blond mordvalanna, kellega naitus kasakate ataman, ja Durovi perekonnas seletatakse, et ta olevat oma ema nägu, just kui ema suust kukkunud.“

Kui Napoleon pärast Borodino lahingut oli Moskvasse marssinud, algasid selle neiu sõjaretked. Ta isa oli sõjas surma saanud.

Mihklipäeval, kui Moskva linn oli juba nädalapäevi põlenud, sattus Napoleoni kätte Kutusovi käskkiri vene rahvale, et kõik elanikud peavad linnast lahkuma. Muu seas oli kirjas öeldud, et „Jumal, kes meid kaitseb, hävitab ise meie vaenlase. Tal ei pea siin olema ulualust ega toitu.“ Ja siis oligi see tõeks saamas, sest Kremli aknast välja vaadates nägi ta ainult suitsemaid ahervarsi.

Järgmisel päeval oli külm juba kaunis käre, kuigi lumeta. Aknal olid külmalilled ja sama päeva õhtul oli Napoleoni töötoa aknale väljastpoolt kleebitud prantsuskeelne kiri. See oli naise üleskutse Napoleonile kogu Venemaa naiste nimel, et ta lahkuks Venemaalt, kui ta ei taha hukkuda. „Ma ründan Teid ja Teie vägesid igal pool oma kasakatega,“ luges Napoleon. See oli Nadežda Durovi kiri ja sellest päevast peale algasidki ta kallaletungid Prantsuse väeosadele. Vaevu leidis päevi, kui ei raporteeritud Napoleonile „heledajuukselise naisatamani“ rünnakuist. Eriti teravaks muutus olukord, kui prantslaste poolt rekvireeritud viljavorid enam päralt ei jõudnud. Kõik langesid naisatamani kasakate kätte ja moonavoori saatev väesalk tapeti viimse meheni maha.

¹⁾ Zaporozje tähendab kosetagust maad, s. o. Dnjepri koskede tagust, kus oli kasakate küla ja kasakaid hüüti koskedetaguseiks.

Rinde loodur jutustab

Jüri Raudlehest ja muust

Algul olid rongil kõik vabatahtlikud. Hiljem tulid sundkorras võetud mehed. Paljudele ei olnud meelt mööda teenimine soomusrongil, eriti neile, kel polnud liig palju julgust.

Lahingus abistati siis mõnd kas sõnaga või ka püssilaega.

Kui see abistamine jäi „hüüdjaks hääleks kõrves“, siis saadeti need mehed rongilt lihtsalt minema.

Eripeatükiks mobiliseerituist olid „Saaremaa mäsajad“ ehk „Uppa pataljon“. Need olid kõik julged mehed. Oma „Saaremaa mässust“ kõnelesid nad kui eksitusest, neil polnud aimugi õigest olukorrast. Neid käsutatud kokku sakstele valu andma. Noh, käsk on käsk!

See naine huvitas Napoleoni seda enam, kui ta kuulis, et too sangarlik naine olevat noor ja ilus. Ta kirjutas talle õrnasisulise kirja, mis sarnles armuavaldu-sele, ja palus võimalust kohtamiseks.

Selle kirja saatis Napoleon ühe vangilangenud vene ohvitseriga talle kätte ja palus vastust.

Vastus tuli ja oli lühike: „Minge tagasi oma kodumaale, kus on naise, kes Teid armastavad. Minu süda kuulub minu isamaale.“

Nüüd määras Napoleon 50.000 louisdori tasuks sellele, kes neiu talle vangina kätte tooks, aga sel võttel ei olnud tagajärge, sest neiu jäi tabamata ja ta rünnakud aina tihenesid.

Kui Napoleon kord õhtul rõhutatud meeleolus oma adjutandi ja komandandi saatel Moskva tänavail jalutas, mis olid täis tuhka ja prügi, nägi ta ühel tänavanurgal vana räbalais naist küürutamas. Nähtavasti oli naine linna tühjendamisel teistest maha jäänud ega pääsnud nüüd enam välja, sest patrullid liikusid igal pool ringi.

Napoleon peatus ja pistis naise tudisevasse kätte ühe louisdori, s. o. neljakümnefrangilise kuldraha, ja sammus edasi. Vaevast oli ta oma kaaslastega mõne sammu astunud, kui eit neid hüüatas: „Messieurs!“ Muidugi halvasti hääldatuna. Tagasi vaadates nägid nad naise liigutust, et ta tahab kätt vaadata. Olles uudishimulik, Napoleon ulatas käe naise pihku ja siis pomises viimane nagu mõni meedium üksikuid sõnu: „Vous... Paris, Moscou... retour a Paris... et puis... nitševoo... nitševoo, grand... l'empereur!“ ning laskis siis käe vabaks.

Teisel päeval, kui Napoleon oma ohvitseride keskel viibis, tõi talle üks poisike prantsuskeelse kirja. Seda

Kes käskis? Kes seda lõpuks teadis, arvati, et küll käskijail selleks ikka õigus on.

Landesvääri-sõja päevil veel mõni tähendas: „Küll ikka meil, Saaremaal, ka tsipake ses suhtes õigus oli!“

Selle meesteparve omapäraseimaks kujuks oli Jüri Raudleht. Teda tunti kõikjal.

Ei saa teisiti kui pean mõne sõnaga puudutama seda isikut.

Elukutselt olevat ta olnud mõisa reheappp või midagi selletaolist. Pärit oli ta kusagilt Rakvere kandist.

Üldiselt peeti teda täitsa kohtlaseks, isiklikult aga arvan, et ta oli rohkem vembumees ja ka omast kohast kaval. Märgates, et teda peetakse veidi puudulikuks ja et ta seetõttu võib endale seda lubada, mis teistele on keeldud, kasutas ta seda arvamist täiel määral.

avades luges ta: „Suur keiser! Mina, 23-aastane Nadežda Durov, nägin Teid täna öösi. Ma lugesin Teie käejoontest, et Teid ootab raske saatus. Teie olete ilus, suuremeelne ja helde ning mul on Teist kahju, aga minu isamaa kohustab mind võitlema.“

See mõjus hämmastavalt ja kui Napoleon lahkus Moskvast, atakeeris heledajuukseline mordvalanna ehk „legendaarne naine“, nagu Napoleon teda olevat nimetanud, lakkamata oma lendava salgaga prantslasi.

Kord, Kaluuga linnast põhja pool, oleks Napoleon ta meeste poolt peaaegu vangi võetud, aga noor naiskangelane olevat oma mehed tagasi käsutanud.“

„Ta armastas teda,“ lausus majaproua.

„Võib olla,“ vastas jutustaja, „aga palju enam räägiti, et ta olevat oma adjutanti, noort kasakate ohvitseri, armastanud. See arvamine näib olevat tõenäosem, sest kui see ohvitser hiljem Bereesina atakis langes, loobus Durov sõjateenistusest.“

Oma ema kaotas ta noorelt. Isa aga hoolitses ta kasvatuse eest hästi, kuid vaheajal ei keelanud ta tal kasakate poegadega võidu ratsutamast ja seal ta ei olevat poistest millestki taha jäänud, ei märgilaskmises ega küttimises. Ta ratsutas nagu ehtne kasakas. Juba plikana oskas ta niisama osavasti kaduda sadulast nagu kasakas, laskudes sadula ühele jalatsile nii, et hobune näis meheta edasi jooksvat, ja tõusis siis jälle välkkiirelt sadulasse.

Nadežda Durov ei suutnud küll pälvida Jeanne d'Arc'i kuulsust, aga ta ei olnud viimastest sugugi vähem sangarlik,“ lõpetas majahärra jutustamise.

J. Raudma.

Oma veenete poolest oli ta küll punane, kuid see ei seganud teda viimaseid karistamast. Peale kõige muu oli tal kolm verivaenlast, kelledele ta tahtis veriselt kätte maksa.

Esimeseks vaenlaseks, kui mõisa endisele teenijale, olid talle mõisnikud, teiseks vaenlaseks olid enamlased, nende vägivaldse Eesti piiridesse tungimise pärast ning et paljud kommissarid oli juudid, kolmas vaenlane, mis oli küll väga naljakas, oli Petrogradi linn.

Äkilise meelega ja vahest napivõitu taibuga oli ta kord varem ühel kakkul ühe mehe maha löönud ja selle eest Petrogradis kinni istunud ning selle istumise tõttu ta vihkas Petrogradi. Ta riietus oli ka omapärane. Harilikul ajal oli ta riides nagu iga teinegi sõdur, kuid paraadikuueks oli tal mingi kollast värvi naiste jakki meenutav kuub, puusal rippus riidest kott käsigranaatidega, ühel küljel kandis ta suurtükiväelase lühikest kõverat tessaki ja teisel mõõka. Saunast pidas ta suurt lugu, kuid sealjuures ei pesnud ta peagu kunagi oma nägu, vaid puuderdas seda. Selleks otstarbeks kandis ta küljel nahkkotti, kus oli tohutusuur puudritoos vastava topsuga.

Kui nägu oli liig must, siis kattis ta selle paksu puudrikorraga, tähendades sealjuures:

„Pesete küll endid, aga näe — minu nägu on alati valgem!“

Kui tuli täita sõjaväljakohtu otsust või mõnel muul põhjusel surmaotsust täide viia, siis oli tema see, kes selle toimingu parima meelega sooritas. Siit oli ka pärit ta nimetus — timukas.

Lahingu algul ta mõirgas nagu vihane karu. Ja tal olid ka head häälepaelad, ta mõirgamine võis ara mehe päris pehmeks teha.

Nii imelik kui see ka oli — kõige kibedamal ja raskemal momendil oli Jüri lahingust kadunud. Ta kadus nagu tina tuhka. Kui aga vaenlane jooksmas pistis, oli Jüri jälle platsis. Nii tegi ta kõik lahingud kaasa. Polnud ime, et ta oma lahingutaktika tõttu ei saanud kordagi haavata.

Omades jõudu oli ta varsti pageva vaenlase kannul. Juhtus siis keegi ümber pöörduma ja püssi Jürile suunama, sattus ta marru. Ta laskis kõlada oma võimast ja võigast häält, haaras püssi kui kaika kätte ning vibutas seda kui muinasaegset sõjanuia, tormates pimesi edasi. See mõirgamine avaldas niikuinii taganeva vaenlase peale suurt mõju ja Jüri oli kangelane.

Kui siis juhtus, et pärast pikka jooksmist ta jõudis põgenevale vaenlasele lähedale, ei tarvitanud ta oma sõjanuia, haaras mehel kraest kinni ja lohistas teda nagu jahukotti enese järel, kuni suur viha oli lahkunud.

Ta pidas kinni või tahtis kinni pidada klassivahedest. Ka vaenlasi jagas ta klassidesse: ühed olid oma sugused, teised tõelised vaenlased, kellele tuli kätte maksa.

Kui ta mõnikord eksis oma tõekspidamistes ja temalt selle üle aru päriti, siis ta harilikult vastas:

„Noh, kurat, jooksevad kõik, kujuta siis ette, et korraga keerab üks ringi, tead, see esmalt nii ehmatab, et võtab silmade ees mustaks, tuleb mulle siis igakord meele veel vahet teha!“

Kui juhtus Jüri kätte vangi langema viletsa välimusega punane, siis toitit ta teda ja püüdis vangile kasulik olla. Teistele aga seletas:

„Näete kui vilets ja väeti ta välja näeb, isegi taevasse ei võeta niisugust santi vastu.“

Piibel oli tal peas. Kui juhtus teinekord vaidlusi, siis tugines ta piiblile ja lõi teiste väited igas suhtes piiblisalmidega surnuks. Ükskõik mille üle ka ei vaieldud, piiblist teadis ta kohe vastava salmi...

Raha oli tal alati, kust ta seda sai, ei tea. Vaevalt andis soomus talle niipalju ülejääki.

Ajaviiteks mängiti sageli kaarte, muidugi oli siis enamasti Jüri kaotaja. Juhtus sedagi, et teda püüti sealjuures tüsata, kui ta aga seda märkas, oli põrgu lahti. Silmapilkselt oli käsigranaat kotist väljas ja Jüri ärvardas kõik sodiks teha. Siis tühjenes vagun meestest silmapilkselt ja Jüri jäi üksi. Veidikese aja pärast lahkus viha ja vahejuhtum oli unustatud.

Pärast Pihkvast lahkumist jäi sinna eesti raha. Meil oli aga laialt kerenskeid, mis midagi ei maksnud. Arutati omavahel, kuidas saaks neid Pihkvas eesti raha vastu ümber vahetada.

Irboskas seistes korjas Jüri kõigilt kerenskid ära ja lubas eesti raha vastu ümber vahetada. Paar päeva möödus ilma et Jüri näha oli. Varsti ilmus ta tagasi ja maksis kõigile eesti rahas ta osa välja. Teadsime vaid et Jüri oli Pihkvas käinud vahetamas. Kuidas ta sellega toime tuli, sellest ei kõnelnud ta kellelegi.

Ka naissugu meeldis talle. Eriti noorte vastu oli ta heatahtlikkus ise.

Kui seisime Valgas, oli naistel saanud kombeks rongil klaaside viisi piima müüa. Juhtus, et mõni eit tuli vagunisse piima müüma ja Jüri juhtus seal olema, siis aeti eit välja, öeldes, „Ega siin mõni turuplats ole — see on ju Vabariigi soomusrong.“ Kui samal ajal va guni teisest otsast noor tüdruk tuli piimaga, siis Jüri ei ostnud mitte üksnes endale piima, vaid ta ostis kogu piima ära. Kõik tühjad nõud laskis täis panna. Sealjuures võis ta mesimagusalt piimamüüjaga vestelda.

Pärast pakkus ta piima teistele kasvõis poole hinnaga, ja kui ei leidnud ostjaid, siis kallas ta piima lihtsalt maha. Säärast nalja juhtus sageli. —

TAPA.

Asja alanud meie vägede edukas pealetung kestis üha edasi. Meeleolu paranes ja usk oma võimeisse ja võitmatusse kasvas. Selleks oli ka küllalt põhjusi:

Kolmekuningapäeva laupäeval rongid võtsid ette äkilise pealetungi ja käisid Aegviidus, kuhu aga peatuma ei jäädud, vaid pöörduti tagasi.

Kolmekuningapäeval aga liikusime uuesti edasi ja Soomusrong nr. 1. dessandil vedas, nad said Jäneda küla juures sõjasaagiks kolm kerget suurtükki ja Rägaveres ühe raske. Paar päeva hiljem olid rongid juba Lehtse jaamas. Kogu aeg olid soomusrongide dessandid nobedasti ametis raudtee ümbruse puhastamisega. (Muidugi enamlastest puhastamisega.)

Neist retkist mina osa ei saanud võtta, kuid need ülihead teated aiva tõstsid ettevõtlikkuse iha. Pealegi tulid teated, et ka mujal on edu meie vägedel.

Oli ka tõesti viimne aeg edu saavutamiseks. Muidu võib-olla oleks meeolelu veelgi langenud ja siis oleks lõpp tulnud. Olid ju soomusronglased selleks selgrooks, millele tugines üldine meeolelu ja usk edusse. Kui ebaõnn meid kauem oleks seiranud, siis kindlasti oleks ka soomusronglaste meeolelu langenud. Oli ka nüüd mõni kõhkleja, kuid see ei avaldanud veel mõju...

Mäletan, kuidas soomlaste saabudes meeolelu tõusis. Kuuldus ka hääli, kes ütlesid: „Kuipalju need mõniasada soomlast meid siis abistada suudab?“

Soomlased abistasid meid mitte just niipalju täaiki-dega kui oma appitulekuga ja sellest tekkinud meeoleluga.

Tapa raudteesõlm oli pinnaks meie silmis.

Kuulsime, kuidas ohvitserid arutlesid: „Kui saaks vaid kiiremini Tapa vallutada. See on enamlaste rinde võti. Kui vallutame selle, katkeb enamlasil raudteeühendus Tartuga!“

See tõik oli kõigile selge. Kärsitusega oodati, millal algab pealetung.

9. jaanuari varahommikul kolm soomusrongi liikus Tapa peale. Oli külm hommik. Selge, karge ning vaikne. Meeskond oli valmis iga minut algama heitlust. Kuulipildujate vaguneil olid luugid avatud, kuulipildujail lindid sees, — igaüks vaatas oma püssi veel kord järele.

4—5 kilomeetrit enne Tapat peatati rongid, et dessant välja saata. Vaevu saanud käsu, dessant oligi väljas. Igaüks ahmis niipalju padruneid ja käsi-granaate kaasa kui aga kanda suutis, teades, et tuleb lahing ja et keegi neid järele ei too.

Iga rong läkitas umbes 100 meest dessanti. Kolme rongi kohta kogunes seega kolmesaja mehe ümber.

Alguses sammusime ahelikus kahel pool raudteed. Punaseid polnud veel keegi silmanud. Äkki alustasid kõigi kolme soomusrongi suurtükid tulistamist. Öhk kohe rappus sellest mürinast.

Suur lahing oli alanud.

Esialgu küll vaid suurtükilahing. Pole vaja meenu-tada, et see kiskus närve pinevile, eriti seetõttu, et me ei teadnud, kus meid vaenlane ootab ja varitseb.

Meie rongi dessant sai käsu vallutada Tapa mõis.

Suundusime mõisa poole. Polnud kerge sammuda sügavas lumes, mis kattis üht sooriba. Läbistades parajasti seda võsastikuga kaetud soovöödet kuuleme, kuidas meist vasakul kuulipildujad alustasid oma laulu. See kõik häiris meid...

Vaevalt olime ületanud selle sooriba kui märka-sime endi ees vaenlase ahelikku.

Vaenlane oli arvuliselt suures ülekaalus. Pikk ja tihe punaste ahelik tuli meile vastu.

Lahing algas ka meil. Tormasime punastele peale. Nad panid visalt vastu ja näis, et täägivõitlus on möödapääsmatu. Kuid täägivõitlusesse me ei võinud laskuda, meie püssidel ju puudusid täägid!

Punased aga ei tahtnud ka täägivõitlust, vaid taan-dusid veidi. —

Jälle tormasime neile h u r r a a-hüüetega peale, kuid kordus sama lugu — punased taandusid.

Nii kordus see mitmel korral. Viimaks olime otse mõisa all.

Kuid siin oli meie seisukord palju halvem. Punastele olid abiks mõisa aiad ja kivihooned ja nad panid visalt vastu.

Meid kaitses vaid hõre kaasik.

Siin muutus tulistamine üha ägedamaks.

Meie padrunitagavara aga otse sulas.

Lamades ja tulistades panime tähele, et meist keegi polnud saanud ei surma ega haavata. Tont teab, kuhu need punaste kuulid lendasid...

Kaua me lõpuks pidime konutama?

Leitnant Roosman nõudis, et tormaksime hurraaga enamlasile peale.

Mehed aga, nähes kui südilt punased endid kaitsesid, ei tahtnud nii kaugelt peale tormata, vaid roomasid enamlasile järjest lähemale.

Korraga juhtus minu püssil tõrge. Padrun jäi salvesse põigiti ette. Roomasin ühe kasetüve varju, et kõrvaldada padrun.

Samas tormas leitnant Roosman minu juure ja müristas:

„Lasen Teid maha kui koerapojas, kui Te jalamaid kase tagant välja ei tule! Peaksite kõige ees olema, aga mitte kõige taga!“

Vastasin, et püss on rikes, niipea kui vea parandan, asun jälle ette. Ei tea, kas Roosman seda kuulis või mitte, sest lahingumüra oli väga suur ja pealegi lendas ta juba teise rühma juure.

See ütles vihastas mind, olin nii solvatud, et kas või saada talle kuul järele, kuid õnneks ei olnud ka see tol momendil võimalik.

Viimaks õnnestus mul padrun kõrvaldada. Laadisin püssi ja jõudnud oma kohale, olles ikka veel solvunud ja raevuhoos Roosmani sõnade üle, ütlesin ilma et oleksin pikemalt järele kaalunud:

„Valmis olla! Püsti! Hurraa!“

Samal hetkel kargasin välkkiirelt üles ja jooksin nii ruttu edasi kui aga jalad vähegi kandsid.

Mõne sekundi jooksul olin juba umbes 50 sammu teistest ees.

Eeskuju nakatab. Kogu dessant tõusis üles ja järgnes.

Jõudnud mõisa värava ette tundsin nagu oleks keegi mulle puuga pähe löönud ning lendasin kukerpalli lumme.

Nagu läbi udu kuulsin, kui teised minust möödusid vägeva hurraaga! Samas püüdis kõrv kinni hüüu:

„Kents (Kalda) sai haavata või surma!“

Sellele vastas Roosmani hää:

„Üks haavatu ees või surm taga. Edasi!“

Kord-korralt laskmine kaugenes ja lakkas viimaks täiesti.

Pea huugas ja silmade ees muutus mustaks. Peast läbis mõte, et nüüd olen ehk surnud, tapetud. Aju töötas laisalt edasi:

„Peaksid need, kes mu laiba siit koristavad, selle ikkagi mulla alla matma, aga mitte jää alla toppima,“ oli mu sooviks.

(Järgneb.)

Meilt ja mujalt

2. märtsil toimus Vatikanis uue paavsti valimine. Konklaavi esimese päeva kolmandal valimiskäigul valiti suure hääleenamusega uueks paavstiks kardinal Paccelli, kes asus Püha Peetruse toolile Pius XII nime all, kuulutades end sellega surnud paavsti Pius XI töö ja töekspidamiste läbiviimise jätkajaks. Asjavalitud paavst Pius XII on katoliiklikus maailmas üldse 261. paavst. Ta on sündinud 2. märtsil 1875. a. Roomas, kus ta õppis teoloogiat, pühitseti preestriks ja veetis peaaegu kogu oma ametiaja paavstlikus riigisekretariaadis. 1917. a. nimetati ta nuntsiuseks ja 1929. a. kardinaliks. 12. veebruaril 1930. a. määrati ta Vatikanis kardinal-riigisekretäriks, missugusel kohal ta püsis kuni paavstiks valimiseni.

3. märtsil jõudis Riia kaudu Eestisse 13 Kaug-Ida eestlast, kellede kojutoomine sündis Vabariigi Valitsuse toetusel. Kõik saabunud on olnud nodumaalt eemal kauemat aega; nüüd kavatsevad nad rajada siin endale uue kodu. Kõik saabunud kinnitasid, et peale majanduslike põhjuste, mis tegi nende elamise võõrsil raskeks, sündis neid kodumaale tagasi pöörduma talumatu igatsus oma sünnimaa järele.

Eesti diplomaatlik esindaja, kindral Franco valitsuse juures kol. A. Normak, jõudis rahvusliku Hispaania ajutisse pealinna Burgosesse. Eesti esindaja nimetamisega rahvuslikku Hispaaniasse on Eesti poolt ametlikult tunnistatud de jure kindral Franco valitsust.

Tallinnas avati 1940. a. Helsingis toimuva olümpia pääsmete müük. Olümpiamängude pääsmete tellimist ja müüki Eestis korraldab vastava kokkuleppe põhjal Eesti Olümpia Komitee, kes selleks on loonud vastava keskkorralduse. Eestile on reserveeritud olümpiavõistluste igaks päevaks 1000 pääset.

6. märtsil kirjutasid Tallinnas Eesti Draamateatri esindajad alla ostu-müügilepingule, mille järele senine Saksa teatrimaja läheb Dramastudio Uingu omanduseks. Ost toimus pikemat aega kestnud läbirääkimiste tulemusena. Teatrihoone ühes krundi ja nimetatud vallasvaraga maksis ühinguole Kr. 300.000.—. Teatrihoone omandamist abistas Vabariigi Valitsuse pooldaval suhtumisel ja soovitusel Krediid Pank. Ostetud teatrimaja ja vallasvara üleandmine toimub 1. juunil s. a.

Hispaania pealinnas Madridis, mis on ikka veel vabariiklike sõjavägede valduses, on tekkinud mäss Negrini vastu. Linnas loodi rahvuslik kaitsenõukogu. Valitsuse juhid põgenesid viimsel hetkel Prantsusmaale. Uue valitsuse lõi senine ülemjuhataja kindral Miaja, kelle lähematest sammudest oodatakse rahulikku ja verevalamiseta alistumist kindral Francole. Kindral Miaja kinnitas, et ta tahab lõpetada aastaid kestnud sõja inimlikul ja ausal viisil. Kasutades segast olukorda, on hakanud Madridi kommunistlikud ringkonnad mässama. Mässu mahasurumiseks on kindral Miaja võtnud tarvitusele energilised abinõud.

7. märtsil lõpetas India rahvusjuht Mahatma Gandhi oma järjekordse näljastreigi, mida ta tarvitas kui relva Raykoti maharadzha valitsemisviisi vastu, milles ta leidis oma rahvale nii mõndki ebaõiglast. Inglise asekuninga vahelesegamisel tuli Raykoti maharadzha Gandhi nõudmistele vastu ja viimane lõpetas, kuigi juba täiesti kurnatuna, näljastreigi. Arvestades Gandhi suurt populaarsust rahvas seas, kardeti tema surma puhul, eriti kui see oleks

tulnud näljastreigi mittelõpetamisest, suuri rahutusi, milliseid kohalikud võimud niigi rahutul maal ei näe hea meelega.

9. märtsil vaadati Vabariigi Valitsuse poolt läbi ja esitati Riigivolikogule vastuvõtmiseks linnavolikogude ja vallavolikogude valimise seaduste eelnõud. Põhiseaduse järgi on teatavasti kohaliku omavalitsuse korraldavaks organiks esinduskogu, kes valitakse, üldisel, otsesel, ühetaolisel ja salajasel hääletusel. Valijaiks on kohaliku omavalitsuse piirkonda kuuluvad hääleõiguslikud kodanikud, kes omavalitsuse piirkonnas omavad püsiva elukoha või töökoha. Sellaseks esinduskoguks linnaomavalitsuses on linnavolikogu ja vallaomavalitsuses vallavolikogu. Ja et kehtivad, juba 1926. a. pärit olevad, valimisseadused arusaadavalt praeguses muutunud olukorras enam ei ole kohaldatavad, osutus uute seaduste andmine kooskõlas uue põhiseaduse eeskirjadega tarvilikuks. Mõlemad valimisseaduste eelnõud on üldiselt rajatud samadele alustele, mis on leidnud rakendamist Riigivolikogu valimistel. Praeguste volikogude volitused pikendatakse kuni 1. detsembrini s. a.

Vabariigi President K. Päts on otsustanud annetada Ungari Riigihoidjale admiral Horthy'le Eesti Valge Tähe teenetemärgi erisuurpaela ühes ketiga. Aumärgi üleandmine toimub käesoleva kuu lõpul Budapestis välisminister K. Selteri poolt, kes sõidab selleks Ungarisse.

10. märtsil pidas majandusminister L. Sepp riigi 1939./40. aasta eelarve arutamisel Riiginõukogus pikema majanduspoliitilise kõne, milles ta ütles, et uus eelarve peaks tunduma vähem koormavana kui käesolev eelarve, sest ta on koostatud rahvamajanduse normaalse arengu eeldusel. Edasi rõhutas minister, et hiljuti toimunud Eesti Panga kullatagavarade ümberhindamine võimaldas hoiduda kodanike koormamisest uue riigikaitsemaksuga. Uues eelarves ei eelistata eriti põllumajandust ega tööstust, vaid hinnatakse kõiki tootmisalaseid. Ka kinnitas majandusminister, et Valitsus ei taotle riigiettevõtlike süvendamist rahvamajanduses.

Euroopa äsjane rahutuste kolle — Tšehho-Slovakkia — on hakanud uuesti käärima. Slovakkia äärmuslased tegid katset Praha ülemvalitsuse alt lahku löüa ja iseseisvat Slovakkia riiki välja kuulutada, kuna keskvalitsus ei tahtnud rahuldada nende kaugeleulatuvaid nõudmisi. Sellest tekkis Tšehho-Slovakkias veriseid rahutusi. End. Slovakkia ministrid tagandati ametist, osa neist areteeriti. Sündmused ähvardab kujuneda Euroopa rahule uus hädaoht.

12. märtsil peetud Eesti Laskurliidu korralisel aasta-peakoosolekul esitas liidu esimees kindral O. Sternbeck liidu 1939. a. tegevuskava, mille raskuspunkt langeb 30. juunist kuni 10. juulini Luzernis peetavate maailmameistri-laskevõistlustest osavõtmisele. Luzerni sõidu eelarves on veel 3000-kroonine puudu jääk, mida loodetakse katta seltskondliku toetuse abil. Võistlusele sõidab Eestist 25-liikmeline meeskond, kusjuures võisteldakse vaba-, väikekalibriilisest ja sõjapüssist ning vapapüstolist laskmises. Nagu kindral O. Sternbeck märkis, on Eesti lasketase tõusnud järjekindlalt, samuti ka laskurite arv kõrgemates klassides. Laske-suurmeistrite arv ulatub meil juba 43-le.

R i i g i k a i t s e

tõhususest oleneb küsimus: kas olla või mitte olla?

R i i g i k a i t s e g a

on tihedasti seotud kogu riiklik elu kõigis oma avaldusis.

R i i g i k a i t s e s t

tänapäeval ei võta osa mitte ainult sõjavägi, vaid kogu rahvas.

Sellepärast igaüks, kellel meie riigi ja rahva olemasolu ja tulevik on kallid, peab olema teadlik riigikaitsega seoses olevatest küsimustest. Seda on võimalik saavutada kõige hõlpsamini suurema ajakuluta ja odavalt, kui tellida:

- sõjanduslik ajakiri **SÕDUR** ja
- sõjateaduslike kirjatööde kogumid **SÕJATEADLASE** nimetuse all.

SÕDUR

— käsitleb kõiki akuutseid küsimusi riigikaitse alal, andes informatsiooni kõigist sel alal esilekerkivatest uudsustest ja kavatsustest nii välisriikides kui ka kodumaal ning selgitades riigikaitsealisi vajadusi meie oludes;

- on hinnalt kättesaadav kõigile, sest tellimishind — Kr. 6.— aastas (poolaasta Kr. 3.—, veerandaasta Kr. 1.50)— võimaldab saada tellijal üksiknumbri (ilmub 52 numbrit aastas) ca 10 sendiga, mis on peagu võrdne ajalehe hinnale; tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused; tellimisraha võib maksta ka meie posti jooksvale arvele nr. 330 või tasuta toimetuses — Tallinn, Sakala 33.

SÕJATEADLANE

— käsitleb pikemaid uurimistöid ja probleeme riigikaitse alal;

- ilmub kuni 3 korda aastas; tellimishind — 3 järjekordset numbrit kr. 4.—; kaks esimest numbrit on juba ilmunud ja on veel saadaval „Sõduri“ toimetuses — Tallinn, Sakala 33, kus võetakse ka tellimisi vastu; telefon sõjaväe 163.

KOGU MAAILMA

SÜNDMUSTEST OLETE TEADLIK,

KUI LOETE

„Päevalehte“

«LASTE RÕÕM»

EI TOHI PUUDUDA ÜHESKI
LASTEGA PEREKONNAS

KIRJANDUSE • KOOLIRAAMA-
TUTE • KOOLI-, KANTSELEI-
MAALIMISTARVETE • PABERI-
KAUPADE JNE.

ALAL

RAHULDAVAD TEID TAIESTI

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED

TALLINNAS, SUUR-KARJA TÄNAV 23 PIKK TÄNAV 2